

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

MAI 1938

Nr. 5

2. AASTAKAIK

SISU: 1. Verstapost raskel teel (kuuendaks konverentsiks). 2. Ilmar Rebane: Töövõlajate kutseühingute ja nende liitude seadus. 3. L. Johanson: Käitise üldkogu, töölisvanem ja ettevõtja. 4. Onebody: Mida kõneldakse käitistes. 5. Joh. Mihkelson: Organiseerimatus võimaldab tööterrori. 6. A. Petrov: Kus on väljapääs? 7. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 8. Välismaalt. 9. Ühistegevusnurk. 10. Käitiste elu. 11. Mitmesugust. 12. I. Rebane: Nõuandenurk

Rõõmus meeleolu kosutab!

Meeleolu tõstavad maitsev
ETK kohv ja nauding-
suitsud

Ahto • Turist • Idamaa Kuld

Korteripuuduse lahendamise küsimusi tööliskonnas.

Præguses olukorras, kus on tunduvalt suurenenud korterikitsikus ja selle tagajärjel on tõusnud ka korterite üürihinnad, rõhub korterite kallidus küllaldaselt määralt töölise rahakotti. On mitmel korral peatatud pahe juures, et korterüüri kujutab endast liig kõrget protsenti töölise palgast, ja on püütud leida teid ja võimalusi sellase olukorra vältimiseks. On ju selge, et niikaua kui teostatakse fassaadi-ehituse poliitikat kesklinnas ja selle lähimas ümbruses, ei ole mõeldav korterite üüride hindade langus. Vastuoks, meie võime arvestada korterite hindade uusi tõusuvõimalusi, kuna lammutatakse tavaliselt vanu maju, mis endas sisaldavad korteripugerikke, ja asemele kerkivad luksuskorterid. Lammutamisele määratud maja üüriks kolib agulisse ja aitab sealgi kaasa ebanormaalsele hindade tõusule pakkumisi. Selle tagajärjel on üürid tõusnud. Ehitustegevus linna servadel on nimelt tagasi läinud ja korterite nõudmine ületab kaugelt pakkumise. Selle tagajärjel on üürid tõusnud 50—60%. Kui mõned aastad tagasi lahedalt võis kahetoalise korteri saada 20 krooniga kuus, on nüüd hinnad tõusnud kuni 34—35 kroonini kuus. Samasuguse hinnatõusu on üle elanud väikekorterid, mille kasutajaskonna moodustab just tööliskond — siingi on hinnatõus silmaga nähtav, ulatudes kuni 25 kroonini kuus.

Et säärane olukord on ebanormaalne, on igati selge, kuid ühtlasi võib öelda, et fassaadi-ehitustegevus kestab. Selle loomulikuks tagajärjeks on siis ka üürihindade üleskrüvimine.

Kõik need olukorrad on aeg-ajalt tööliskonnas esile tõstnud kavatsusi odavahinnaliste korterite-ühiselamute püstitamiseks. Neist viimane katse — trükitöölise liidu kava 60 korteriga ühiselamu püstitamiseks — jooksis alles hiljuti liivale.

Kes on jälginud trükitöölise ühiselamu püstitamise kavatsusele eelnenud läbirääkimisi ja pinnasondeerimisi valitsusasutuses, need teavad, et kavatsusele suhtus pooldavalt sotsiaalminister. Samuti ei olnud märgata üldiselt eitavat suhtumist ka majandusministrilt, kuna sealtpoolt avaldati soovi üksikasjaliste kalkulatsioonide esitamiseks. Kuid hoolimata sellest jõuti siingi katkise küna juure. Takistuseks osutus vormiline külg, sest Majandusministeeriumi rahandusosakonnalt saabunud vastuses seisab, et riik ei tegele laenuandmisega. Pikalaenu Panga põhikiri aga ei võimalda niivõrd odavaprotsendilist laenu (laenu nõue trükitöölise kava järgi oli 200.000 krooni 2% aastas). Samas vihjati aga asjaolule, et soodsate võimaluste kerkides ja vastava eriseaduse andmisel võib tulla kaalumisele säärase taotluste jaoks summade leidmine.

Nüüd, kus on selgunud, et peamise takistuse kujutab endast eriseaduse puudumine, peaks

Käsitööstuskoja imelikke seisukohti

Värskest ilmuma hakanud „Käsitööstuskoja Teatajas“ on avaldatud õige imelikke seisukohti.

Nii püüab keegi O. L. väita, et kodutöölise ja käsitöösturite huvid ei olevat sugugi lahkuminevad. Käsitööstur tulevat kodutöölisi kasutades läbi vähemate ruumi-, kütte- ja valgustuskuludega. Teiselt poolt olevat ka kodutöölisel rida „mugavusi“, nii tööaja, perekonnaliikmete kaasabi jne. suhtes.

Me ei ole veel kusagilt kuulnud, et pikkl ja piiramata tööaeg oleks töölisele eriliseks mugavuseks, samuti perekonnaliikmete ekspluaatimine.

Samas numbris kurdetakse, et Kaubandus- tööstuskoda tungib kallale kesk- ja väike- tööstusele, kuna seal olevat palgad liig madalad.

Edasi polemiseeritakse Tööliskojaga, milks see neid käsitöölisi, kes võõrast palgalist jõudu ei tarvita, järelelikult pole tööandjad, tahab käsitöösturite koostast eraldada, jne.

Viimalks jõutakse seisukohale, et kõik meistreid ja õppinud töölisi ettevalmistavad kursused peaksid alluma Käsitööstuskoja kontrollile. Viimases küsimuses asus juhatus eitavale seisukohale ja otsustas sellest teatada ka Haridusministeeriumile, kelle järelevalvel need kursused ka seni on toimunud.

ÕIENDUSEKS.

Koja liige A. Orumäe teatab meile järgmist:

E. Ehitus- ja puutöölise ametiühingu juhatus on väljasaadetud ringkirjas, milles teatavasti kallale tungitakse „Tööliskoja Teatajale“, tarvitanud tema nime tema teadmata. Tema ei ole osa võtnud sellest juhatus-koosolekust, kus ringkirja saatmist otsustatud, ei teadnud sellest ringkirjast midagi ja pole temal ka sellega midagi tegemist.

---

laialdasemat huvi tuntama küsimuse lahendamiseks. Ei ole tähtis, et ühiselamu püstitaks just trükitöölise liit, niisama hästi võib seda teha ka mõni teine kutseühing, kuid peasi on, et kõiki võimalusi kasutataks vastavaieloomuliste taotluste läbiviimiseks.

V. K r u u s t e e.

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

MAI 1938

Nr. 5

II aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

Verstapost raskel teel

Kuuendaks konverentsiks

A. Renning.

On tulemas kuues üleriiklik töölisanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate konverents. Jälle üks verstapost tööliskonna võitluses ja arengus, — kuid nii mõnigi küsib: mitu sääraseid verstaposte veel tuleb, enne kui saavutatakse tõsised paremused tööliste elus. Tee on kivine ja tolmune, taevas pilves ja silmapiir udune, — keegi ei saa ütelda, millal oleme sihil. Kuid ega sellepärast peatuda tohiks.

Võib aga paista, et töölisliikumine, kuigi ta ei peatu, edasi siiski ei saa, — nagu liiguksime ringis. Ja selles ongi üleriiklike konverentside tähtsus, et nad lubavad pilku tagasi heita ja kontrollida, kui kaugele on edasi jõutud. Peab tunnistama — sedapuhku pole see tagasivaade kuigi trööstiv.

Vähe sellest, et möödunud konverentsi nõudmised on jäänud seni teostamata, — ka selles osas, kus nende täitmist lubati (vanaduse ja invaliidsuse seadus, puhkeaja seadus). On märgata tööliskonna majandusliku ja õigusliku olukorra halvenemist. Üheltpoolt töötulide lahendamise komisjoni suurenenud vastutulematus tööliste nõudmistele; teiselt poolt — tööandjate aktsioon töölisanemate vastu: need tunnismärgid näitavad, et tööliste jõudu hinnatakse nõrgemaks, kui eelmistel aastatel. Sellele lisaks tulevad veel sagenenud vallandamised, eriti tekstiiltööstuses,

mis on suurelt osalt tingitud seal levivast väärratsionaliseerimisest.

Selles olukorras tundub eriti selgena, et resolutsioonid ja kõned ükski mingit lahendust ei anna. Peale eelmist konverentsi võisime lugeda ajakirjanduses kiitvaid sõnu konverentsi sõnavõtjate ja resolutsioonide puhul. Kuid ükski tööliste poolt nõutud ega ka töölistele lubatud seadus ei hakanud sellepärast kehtima.

Kuid meil on vist kõigil tunne, et kõnesid tuleb siiski pidada ja tööliskonna nõudmised tuleb ikka ja uuesti esile tõsta, — olgu need vanad nõudmised, mis jäid seni teostamata, või uued, tingitud uutest raskustest ja vajadustest.

Kuid pearõhk peab seejuures langema mitte kurtmisele oma hädade üle, vaid tööliskonna enese organiseerimistahte, elutahte äratamisele.

Nagu igal töölisanemal on kaks peaülesannet: läbirääkimine tööandjaga ja tööliskonna teadvuse tõstmine, tööliskonna organiseerimiseks kaasaitamine, — nii on ka kogu töölisanemate pere, kui see ühiselt esines koja kaudu või konverentsi näol, asetatud riigivõimu ja tööliskonna laiade hulkade vahele. Esitades riigivõimule oma soove, peame ühtlasi üles kutsuma kogu tööliskonna meie võitluses organiseeritult kaasa lööma. Töölisanemad on nagu ohvitserid

sõjaväes, — nad ei saa pidada edukat võitlust, kui sõjavägi neile ei järgne.

Miks peame panema rõhku seljaguse tugevdamisele, selgub mitte ainult senistest kogemustest nõudmiste esitamise alal, vaid ka nendest poliitilistest muutustest, mida toob kaasa uue põhiseaduse rakendamine. Valitsuse võim jääb küll tugevaks; kuid valitsuse vastutus teatud mõttes väheneb — kuna seaduste vastuvõtmine toimub nüüdsest peale normaalselt riigivolikogus ja riiginõukogus. Ja seal on töölistel üsna vähe kaasaraakimist. Selles olukorras uue selgusega kerkib vana tõde: tööliskond lootku iseendale.

See tähendab eeskätt, nagu meie teame, kutseühingulist organiseerimist, — kuid sellelgi alal on olukord muutunud keerulisemaks uue kutseühingute seaduse tõttu. Selle seaduse põhjal määratakse nii ühingute ja liitude piirid ja vahekorrad, kui ka organisatsioonide seesmine korraldus. Ühingusse astumiseks nõutakse kaheaastast staaži ja tööline, kes oma kutseühingus pole olnud kaht aastat liikmeks, peab vallandamise puhul välja langema ka ühingust, — sellega võimaldub tööandjaile uute liikmete värbimise tähistamine veel suuremas ulatuses kui seni. Ühislepingute saavutamine on kutseühingute tähtsaks ülesandeks; ja ühislepingud tähendavad ju seda, et kutseühingu liikmeks olemine peab saama töösaamise eelduseks, — kuna seadusega loodi vastupidine seisukord. Valitsusvõimudele on antud võimalus tõkestada kutseühingute tegevust oma äranägemisel.

On selge, et tuleb nõuda seaduse

muutmist vastavalt kutseühingute taatele. Kuid praegu, selles olukorras, mis seaduse tõttu tekkis, — kas peame käed rüppe panema ja ootama paremaid aegu?

Kutseühingud oma nõupidamisel töölistekojas ütlesid üksmeelselt: tegevusetus ei anna tulemusi; tuleb asuda seaduse ellurakendamisele ja selle juures saavutada võimalikult soodsamad võimalused tegutsemiseks.

On ju asjatu loota, et olukord paraneb, kui selleks kätt külge ei panda. Mida rohkem raskusi, seda rohkem vaja pingutust, — ja tööliskonna jõudu ei määra paragrahvid, vaid see kujuneb elus eneses.

Vaja on teadvust ja ühtehoidmist, ja siin on konverentsil suur ülesanne täita. Konverents peab kujunema, nagu eelminegi, teadvuse äratajaks ja tööliskonna ühtehoiu demonstratsiooniks.

Et tööliskonna ühtehoidmise tahe on saanud viimaseil aastail väga elavaks ja võimsaks, on vastuvaidlematu tõsiasi. Koguni need, kes tahavad kasu saada tööliskonna lõhestamisest ja mürgitavad õhku igasuguste kunstlike võtetega, — koguni need on sunnitud esinema „ühtluse“ lipu all, — ja selle lipu varjus püüavadki uuesti välja ujuda tööliskonna vanad hool-dajad.

Kuid on möödas need ajad, kus tööliskond lubas teha oma kulul poliitilist mängu. Intriigid jäävad pinna peale; tööliskond nendest ei hooli. Ta sammub edasi oma rasket teed ja hindab neid, kes ennast rakendavad tema teenistusse, nende tegeliku töö järgi.

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus

Ilmar Rebane

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus (RT, 1938, 42, 398) jõustus 26. aprillil 1938. a. ja loob uued alused töövõtjate kutseühingulisele organiseerumisele. Seaduse rakendamiseks antakse arvatavasti veel erimäärus ja määratakse siseministri poolt tähtajad seni tegutsevate kutseühingute ümberkorraldamiseks uue seaduse nõuetele vastavaks.

Käesoleva ajakirja veergudel (vt. nr. 12 — 1937. a. lk. 311 j. ja nr. 2 — 1938. a. lk. 42 j.) ja teisel oleme avaldanud oma seisukohad seesuguse seaduse tarvilikkuse kohta ja seepärast osutub käesoleval korral liigseks reid korrata.

Kutseühingud oma tekkimise algaegadel kuulusid eraõiguse valdkonda, kuid on arenenud aja jooksul ikka enam ja enam avalikkoi-

guslikeks kogudeks. Avalikõiguslik on kutseühingute tariifivõime, s. o. võime sõlmida kollektiivlepinguid, avalikõiguslik on kutseühingute võime esindada töölisi töötulide lahendamise komisjonis (n.-n. lihinguvõime), mis tösi küll, kehtiva seaduse järgi esineb vaid erandlikel juhtudel, avalikõiguslik on kutseühingute esindusvõime mitmesugustes avalikõiguslikes kogudes (n. töösukasutis), samuti on avalikõiguslik kutseühingute konsultatiivne funktsioon, s. o. arvamuste avaldamine ja nõuandmine riigiorganite tege-lusel (meil n. pagaritööstuse öötöökeelu alal jne.). Kutseühingute tegelus riigiorganite tege-luse abistamine aga ulatub isegi üle kon-sultatiivse funktsiooni, ka abistamisele valitsemise tegeliku teostamise alal, n. pagari-tööstuse öötöökeelu järelevalve alal jne. Lõp-peks, kutseühinguil lasub kohustus, mida tuleb samuti lugeda avalikõiguslikuks, kuigi see seaduses ja üldse kirjutatud õiguses pole leidnud väljendust, informeerida ja teha ette-panekuid riigiorganitele töövõtjate kutseühis-huvide teostamise alal, n.-n. informeeriv funktsioon. Kuid võib väita veel enamutki, kutseühingute tähendus seaduseandlusele ja haldusele tegelikult, kutseühingute poolt kut-seühishuvide käsitlemine, mis on tihedasti lä-bi põimitud avalikõiguslikest võimeist sel alal, tõendab, et tegelus nende võimete alal on üld-se avalikõiguslik.

Avalikõiguslik tegelus, täpsemalt tegelus normide loomise ja rakendamise alal, normiks on aga ka n. kollektiivleping, ja nimelt töö-üldnormiks, kujuneb ikka enam ja enam ise-loomustavaks ka kutseühingutele.

Sealjuures aga on kutseühingud, kuigi avalikõiguslikud, siiski omavalitsuslikud, au-tonoomsed asutised.

Seega on kutseühingud vas-tava kutseautonoomia avalik-õiguslikud organid.

Vastava kutseautonoomia avalikõigusli-keks organeiks on ka kutsekojad ja Töölis-koda. Kutseühingud ja kojad aga erinevad siiski omavahel järgmiste tunnuste najal.

Esiteks, kuigi kutseühingud kui ka ko-da konstruktsioonis ja tegevuses on korral-datud seadusega, on kutseühingud kutsu-tud ellu koalitsiooniõiguse, ühinemisõiguse alusel, kutsekojad aga seaduse alusel. Vasta-valt sellele kutseühingusse kuulatakse vaba-tahlikult, kutsekodadesse aga sunduslikult. Teiseks, kutseühingute tegeluses töövõt-jate kutseühishuvide kaitse on esijoones suu-natud tööandjate, tööliskoja tegevuses riigi-võimu vastu.

Kolmandaks, tehakse tihti vahet kutseko-dade ja kutseühingute vahel selles mõttes, et kutseühingud on vabad, autonoomsed, ise en-nast valitsevad kogud, kes ise enda suhtes järelevalvet teostavad, kuna kutsekodade omavalitsus sellevastu on piiratud. Eesti õi-guses see vahetegemine ei ole oluline, sest ni-hästi kojad kui ka kutseühingud on piiratud omavalitsusega kogud ja alluvad mõlemad välisele, riigivõimu poolt teostatavale järele-valvele.

1. Ulatus.

Eesti õiguses erilised normid kutseühin-gute kohta on pandud kehtima ainult töö-võt-jate kutseühingute suhtes, kuna käesolev sea-dus ei haara tööandjate kutseühinguid. See-ga kannab käesolev seadus teatud mõttes pa-heõiguslikku iseloomu. Töövõtja mõiste käes-olevas seaduses on laiem kui teistes seadus-tes. Nimelt loetakse käesolevas seaduses töövõtjateks ka kodutöölisi. Seadus haarab ühtlaselt niihästi töölisi kui ka teenijaid. Kuid kutseühinguid selle seaduse mõttes ei loeta seesuguseid ühinguid, mille liikmeteks on ainult riigi- ja omavalitsusasutiste amet-nikud ja teenijad. Kuulub aga riigi- ja oma-valitsusasutiste ametnike ja teenijate ühin-guisse ka riigi- ja omavalitsuste töölisi, siis loetakse seesuguseid ühinguid töövõtjate kut-seühinguks käesoleva seaduse mõttes. Sea-dus ei lahenda otseselt küsimust, keda lugeda riigi- või omavalitsuseasutiste teenijaks ja ke-da tööliseks. Sellepärast tuleb vastust selle-le küsimusele otsida tööõiguse üldpõhimõt-teist. Riigi- või omavalitsuseasutise ametni-kuks loetakse isikuid, kes on riigi- või oma-valitsuse asutise teenistuses, kusjuures nende tegevuse laad on avalikõiguslik, kes seega täi-davad ülesandeid riigi või omavalitsuse va-litsemise alal. Ametnikeks on muuseas kõik need isikud, kes alluvad riigiteenistuse sea-dusele, seega ka vabateenijad. Teenijaiks ni-metatakse seevastu isikuid, kes sammavad ülekalduvalt kõrgemaid või kaubanduslikke või bürootöid. Selletõttu nende töö iseloo-mustub seeläbi, et see on vastupidiselt töö-lise omale ülekalduvalt vaimne või juhtiv või kontrolliv, või kombe kohaselt selleks tunnus-tatud. Järelikult riigi- või omavalitsuse asu-tise teenija või ametniku mõiste määritlemi-sel on tähtsusetu, kas vastav isik töötab koos-seisus ettenähtud kohal või mitte, vaid olu-line on tema töö iseloom.

2. Mõiste.

Seaduse järgi loetakse kutseühinguks töö-võtjate koondist, kes on ühise tegevuse alaks võtnud oma liikmete kutseala arendamise ja majanduslike ühishuvide kaitse teostami-se. (§ 1).

See eesmärk on aga üldine ja peamine, kuna seadus võimaldab ka muude aladega te-geleda.

Töövõtjate majanduslike ühishuvide all mõistetakse seesuguseid küsimusi, mis on seotud töövõtjate õiguste ja huvidega suhteis, millesse nad astuvad tööandja kui niisuguse-ga, s. o. sõltuvas töösuhtes. Need majandus-likud küsimused on aga kutseküsimused, töö-tajate kutse ühishuvid, mitte töötajate eri-huvide summa. Et sellane ühishuvi oleks an-tud, ei ole vajalik, et esineks massihuvi, ka üksikute töövõtjate huvid võivad moodustada ühishuvi.

Seega võib öelda, et seaduses toodud töö-võtja kutseühingu mõiste vastab sellele, mida töölisliikumine ja tööõigus kutseühingu all mõistab.

3. Konstruktsioon.

Liitumine kutseühinguisse toimub kas kutsealaliselt või tööharuliselt. Sealjuures ei määra seadus mitte lähemalt, mida mõistetakse tööharu ja mida kutseala all. Kui tööharu mõistet võiksime mõista selles ulatuses, nagu Tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seadus, siis jääb täiesti lahtiseks kutseala mõiste. Kas lugeda kutsealadeks neid kutsealaseid, millised arvatud Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla ja sealtoodud jaotuse kohaselt või mitte, see on küsimus, mis oleneb täiesti seaduse rakendajast. Oleks igatahes soovivat, kui selle küsimuse lahendamiseks pannakse kehtima mingisugused üldnormid. Ei tundu aga otstarbekohane kutseühingulist organiseerimist kilustada sedavõrd eriharudesse, nagu see on sündinud üksikute kutse- ja tööalade arvamisel Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla.

Erandina võivad töövõtjad, kelle tööharu või kutse kohta puudub koha peal vastav kutseühing, liituda üheks ühiseks kohalikuks kutseühinguks.

Töövõtjate kutseühingud võivad olla kas üleriigilised või kohalikud. Kohalike kutseühingute all mõistab seadus seesuguseid kutseühinguid, mille tegevus piirdub ühe või mitme omavalitsusega.

Ühe kutseala või tööharu kohta võib koha peal olla ainult üks kutseühing.

Eelmise lõikega seadus ei võimalda edaspidiselt enam paralleelorganisatsioonide tekkimist ja viib seega läbi n-n. kutseühingute monopolistlikkuse põhimõtte. Kuidas toimub seaduse rakendamine seni olemasolevate paralleelorganisatsioonide kohta, s. t. missuguste jätetakse tegevusvõimalused ja missugused peavad likvideeruma, selle kohta ei leidu seaduses eeskirju. On seepärast teadmata, kas paralleelorganisatsioonide puhul jäävad edasi tegutsema suuremad organisatsioonid või leitakse teised alused küsimuse lahendamiseks.

Monopolistlikkuse põhimõte ei ole seaduses siiski päris sirgjooneliselt läbi viidud. Nimelt ei ole seaduses määratud organiseerumise alused samad ja seepärast võib tekkida teatud paralleelism kutsealade ja tööharude organisatsioonide vahel. Näiteks võivad jääda edaspidiselt paralleelselt töötama metallitöölise ühingud ja metallitööstustöölise organisatsioonid. Erilist tähtsust võib see küsimus omada seal, kus tegutsevad n-n. selide ühingud paralleelselt tööstusharulisel organisatsioonidega. Sama küsimus võib tekkida ka n-n. tööliste üldühingute puhul. Kui üldühingud koondavad teatud tööstusharu töölisi, siis võivad sama tööstusharu töölisel paralleelselt kutsealaliselt organiseeruda.

Kutseühingud võivad kutsealade või tööstusharude kaupa ühineda üleriigilisteks kutseühingute liitudeks. Ka siin on läbi viidud kutseühingute liidu monopolistlikkuse põhimõtte, nimelt võib ühe kutseala või tööharu kohta olla ainult üks üleriigiline kutseühingute liit. Kutseühingute liitu võivad moodustada eraldi ainult kas kutsealalised organisatsioonid või tööharulised organisatsioonid.

Ei saa kuuluda tööharulisse kutseühingute liitu ka kutsealaliselt organiseeritud ühingud.

Seesuguse kutsealalise või tööharulise üleriigiliku liitumise kõrval võivad kohalikud kutseühingud liituda ka territoriaalselt, kas maakondlikuks, ülelinnaliseks või ühe maakonna ja linna ühiseks töövõtjate kutseühingute liiduks.

Seesugused liitumised aga ei ole sunduslikud. Kohalikud kutseühingud võivad ka nendest liitudest eemale jääda.

Üleriigilised kutseühingute liidud, üleriigilised kutseühingud ja ühised kohalikud kutseühingud (üldühingud) võivad omavahel ühineda üleriigiliseks töövõtjate kutseühingute keskkliiduks. Seega haarab kutseühingute üleriigilik keskliit niihästi kutse- kui ka tööharuliselt organiseeritud kutseühinguid. Samuti kui kutsealalistesse või tööharulistesse ja territoriaalliidudesse kuulumine ei ole kutseühingutele sunduslik, samuti ei ole sunduslik ka kuulumine kutseühingute keskliitu.

Sotsiaalministri määramisel võivad mõne erineva kutseala või tööharu, mitte aga kutseala ja tööharu töövõtjate kutseühingute üleriigilised liidud ja üleriigilised kutseühingud moodustada eraldi keskkliidu. Neisse eraldi keskliitudesse ei saa aga kuuluda töövõtjate kohalikud üldühingud.

Töövõtjate kutseühingud ja nende liidud tegutsevad põhikirjade alusel, mis peavad vastama sotsiaalministri poolt kinnitatud normaalpõhikirjadele. Töövõtjate Kutseühingute Keskliit tegutseb põhikirja alusel, mis on kinnitatud sotsiaalministri poolt.

4. Tegevusvahendid ja eesmärgid.

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude eesmärgiks võib olla oma liikmeskonna:

- 1) kutseühingute kaitsmine ja kutseühingute vajalike asutiste asutamine ja ülalpidamine,
- 2) kutse- ja töösuguse arendamine ning haridusliku ja kõlbelise taseme tõstmine,
- 3) majandusliku ja õigusliku olukorra parandamine ja kaitsmine ja ühiselulise solidariteedi ja sotsiaalse koostöö arendamine,
- 4) majanduslik abistamine puuduse kannatamise korral, selleks põhikirjas ette nähtud korras vastavaid fonde asutades.

Töövõtjate kutseühingute tegevus peab arenema riiklikus vaimus ja süvendama austust ja kohusetunnet töö vastu.

Kutseühingutel ja nende liitudele on keelatud arendada tegevust, mis 1) riivab Eesti riigi ja rahvuse au, 2) mis väärhindab, õõnestab või eitab kehtivat riigikorda, 3) mis kõigutab lugupidamist riigi juhtivate võimukandjate ja riigi- ja omavalitsuse asutiste vastu, 4) mis halvab riigikaitset või rikub riigi välispoliitilisi suhteid, 5) mis õhutab vaenu või tekitab vastuolusid üksikute rahvakihtide või muude ühiskondlike rühmituste vahel või muul viisil kahjustab ühiselulise solidariteedi või rahva ühtluse kujunemist, 6) mis käib kõlbluse või maa heade kommete vastu või riivab kodaniku head nime või eraelu, 7) mis on sihitud poliitiliste eesmärkide taotlemisele, 8) mis on kahjulik rahvamajandusele.

Rahvamajandusele kahjulikuks tegevuseks ei loeta streike, kuivõrd need ei ole keelatud või kitsendatud seadusega. (pooleli.)

Käitiste üldkogu, töölisvanem ja ettevõtjad

L. JOHANSON.

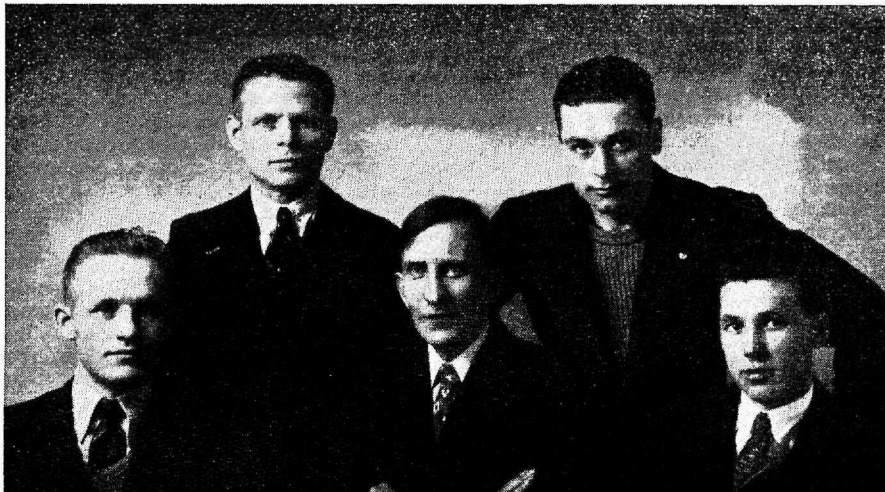
Oleme näinud, kuidas mitmedki tööandjad on vallandanud oma käitise töölisvanemaid, ära kasutades igasuguseid võimalusi. Nüüd on asutud töölisi hirmutama ka teisel teel.

Mõned tööstureist on esitanud ametiasutustele kaebusi selle kohta, nagu oleks tööliste üldkogu koosolekul lastud kõnelejal kalduda päevakorrast kõrvale. Kuna neid ühesisulisi kaebusi on mitmeid, siis võib oletada, et talitatakse ka siin mingi töösturite keskkoha juhtnõõride järgi. Muuseas nõuavad töösturid üldkogu juhataja vastutuselevõtmist Rahu-kohtu nuhtlusseaduse § 51.²¹ järgi.

Sel puhul vaatleme tööliste üldkogu ja

leks igasuguseid abinõusid ja juhuseid. Seda on seaduseandjagi ette näinud ja on annud töölisvanemale mingi kaitse, kuigi see kaitse osutub tänapäeval liig nõrgaks ja jõuetuks. Nii mõnigi parem töölisvanem on vallandatud. Teisi püütakse vallandada.

Vaatamata sellele, et tööliste töötasu on väga madal, töösturite kasud küllalt, sageli isegi väga, suured, püüavad töösturid igasuguse vahenditega hoida töötasud madalal, selleks kasutades isegi surveavaldamist, üksikute tööliste äraostmist, musti nimekirju — kõike, mis leidub kapitalistide võitlusvarustuse reservis tööliste vastu.

Sindi Tekstiilkäitise töölisnõukogu. Istuvad vasakult: Saar, Eduard; Tamm, August; ja Lembit, Nikolai. Seisavad vasakult: Siigur, Mihkel ja Laason, Aleksander.

tema ülesandeid, hinnates ka töösturite kaebusi.

Tööliste üldkogu moodustub käitise kõigist töölistest, kes on selles käitises töötanud vähemalt 6 päeva.

Tööliste üldkogus arutatakse neid käitises tekkinud küsimusi, mis puudutavad töölisi, nagu tööolude, tekkinud konfliktide, töökaitse, sotsiaalkindlustuse, töötasu, töötingimuste ja teisi küsimusi.

Üldkogu otsustab ka töötüli küsimust. Käitistes, kus puudub töölisnõukogu või töölisvanem, valib esindajad töötüli lahendamiseks üldkogu sama käitise tööliste hulgast.

Üldkogus esinevad töölisvanemad ja teised esindajad ka ülevaadetega, aruannetega ja saavad tegutsemiseks uusi juhtnõõre.

Just töötüli, oieti palgakõrgenduse ja töötingimuste parandamise nõudmised ongi põhjuseks, miks paljud tööstureist mitte ainult ei takista töölisvanemate valimist, vaid püüavad ka neist töölisvanemaist, kes ausalt, õiglaselt ja kohusetruult oma ülesandeid täidavad, esimesel võimalusel lahti saada, kasutades sel-

Ei ole siis midagi ootamatut ega erilist, kui püütakse ka üldkogu diskrediteerida ja selle juhatajaid hirmutada.

Üldkogu koosolekut juhatab koosoleku poolt valitud juhataja, kes valvab ka koosoleku käigu järele. Üldkogude koosolekud kuuluvad praegu politseis registreerimisele. Harilikult viibib ka politseiametnik üldkogu koosolekul, valvates selle järele, et seaduse nõuded täitmist leiavad, et koosolekul seadust ja korda ei rikutaks. Kui päevakorrast kõrvale kaldutakse, kutsub politseiametnik harilikult korrale. Koosolekute seaduses on otseselt ette nähtud, et politsei esindaja võib juhtida koosoleku juhataja tähelepanu koosoleku kõrvalekaldumisele koosoleku ainest. Üldkogu koosolekute registreerimine politseis on kaitsesekorraga piirkonnas sunduslik.

Seaduse järgi, mille kohta ka Riigikohus on vastava seletuse annud, võib nõukogu või töölisvanem kutsuda käitise üldkogu koosolekule seletuste andmiseks eriteadmisi nõudvaid küsimusi vastavaid eriteadlasi ka väljastpoolt. Väljastpoolt võib sääraseid kõnelejaid kutsu-

da kõigi nende küsimuste kohta seletust andma, mis kuuluvad üldkogu kompetentsi. Need küsimused oleksid töötasu, töökaitse, sotsiaalkindlustuse, streigi, töötülide lahendamise korra ja viiside, kutseühingute ja nende ülesannete, tööliste organiseerimise, üldse juriidilised, arstiteaduslikud, majanduslikud, sotsiaalsed ja kõik teised küsimused, mis vastavalt seadusele on tööstuslike käitiste tööliskonna asutistes päevakorrale kerkinud. Täiesti seadusepärane on kui väljastpoolt kutsutakse kõnelejaid seletama töötülide lahendamise korda, streigi kohta käivaid seadusi, palgaküsimust, palgamaksmise aluseid, Bedaux- ja teisi higijamise süsteeme. Muidugi võib kõigest sellest kõnelda ka arvustavalt — kusagil ei ole see keelatud.

Mis ja kuidas kõneldakse, selle üle ei ole valvajaks ega otsustajaks ei tööandja ega mõni tema „esindajaist“. Ei saa ka nõuda, et kõnelda tuleks vaid nii, nagu see meeldib tööandjale: kui asjaolud seda vajavad, tuleb ka näidata puudustele, mis ühes või teises käitises on esile tulnud.

Seaduseandja on meelega tahtnud tööliste üldkogu hoida eemal tööandja mõjutustest, selle pärast on ka seaduse järgi lubatud tööandjal või tema esindajal üldkogu koosolekust osa võtta sõnaõigusega vaid siis, kui üldkogu koosolek on kokku kutsutud tööandja nõudel, muidu mitte. Teistele üldkogu koosolekutele võib tööandja või ta esindaja ilmuda vaid tarvilike seletuste andmiseks ja saamiseks, kuid peab kohe selle järele koosolekult lahkuma. Ka siit nähtub, et üldkoosoleku korra järele valamine ei ole ei tööandja, tema esindaja ega ka tema agentide ülesanne: hoidku nad endid eemale ja ärge tikkugu sinna, kus neid ei vajata. Järelikult — ei vajata ka nende kaebuste sepitsemist.

Koosoleku juhataja valvab selle järele, et kõneleja päevakorrast kõrvale ei kalduks, kui kõneleja seda teeb, kutsutakse ta korrale, kui ta koosoleku juhataja korraldustele ei alistu, siis võetakse temalt sõna ära ja tarbe korral sunnitakse lahkuma koosolekult. Ja see on

ka kõik. Koosoleku korra kritiseerimine käitise juhatuse toas ja seal märgu- ja kaebekirjade sepitsemine selle üle on tööandjate eralõbu, mida keelata ei saa, kuid millele ka tegelikku tähtsust ei tule anda.

Ka on tööandjail asjatu Rahukohtu nuhtluseadusest § 51²¹ otsimine, sest see § ei ole enam kehtiv.

Selle asemel, et oma käitise tööliste asutiste tegevuses urgitseda ja seal seaduserikumisi forsseerida ning kaebustega püüda oma käitise tööliste karistusi manada, selle asemel, et ignoreerida käitise tööliste seaduslikke õigusi, käitiste tööliskonna asutiste seadust, ja selle asemel, et püüda töölisvanemaist lahti saada ja nende tegevust halvata, tuleb küll tööandjail täita seaduse nõudeid, tunnustada käitise tööliskonna asutiste ja töölisvanemate tegevust, aga ka tööliste põhjendatud nõudmisi. Muidugi, kui seda ei tehta ise, tunnustades ka tööliste õigusi, siis tuleb tööandjaid sellele sundida. Ja siin on tegemist tõsise ja akuutse küsimusega, mis peatset otsustamist nõuab: ei ole loomulik, kui seadus on küll kehtiv, kuid seda ei täideta. Oletus, et tööliskonna asutisi võib ellu kutsuda ja võib ka neid ära jätta, ei ole õige. Vähemalt ei või säärasel seisukohal asuda seaduse täitmise järelevalveasutised. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seadus sisaldab kategoorilist nõudmist:

Kõigis tööstuslike käitistes, mis on asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus on vähemalt 25 töölise, asutatakse tööliskonna asutised tööliste huvide kaitteks ning nende majanduslike olude paremale järjele tõstmiseks ja käitise arendamisele kaasaaitamiseks.

See seaduse nõue tuleb ellu viia.

Ja pealeselle: tuleb lõpetada töölisvanemate tagakiusamine, neid vallandada püüdmise ja tuleb kohelda tööliskonna esindajaid käitises nii, nagu see seaduse järgi peab sündima.

Kuna tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seaduse mittetunnustamine on võtnud

Mida kõneldakse käitistes?

Veidi juttu ratsionaliseerimisest.

ONEBODY.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID on vastuoksuste maa. Maal, kus valitseb brutaalne kapitali võim ja kus kogu maailma tööandjad õpivad tundma võtteid tööstuse organiseerimiseks ja tööliste oheldamiseks, on esile tõstetud ka tööstustööliste olukorra parandamise ja nende õiguste tunnustamise nõudmine. Nõutakse tööaja lühendamist, ostujõu suurendamist, kutseühingute organisatsioonilise võimu tõstmist. Ameerika on annud meile uue õpetuse — n.-n. tehnokraatia, s. t. inimitööjõu kasutamise ja tööstuse reguleerimise ulatuses, kuivõrd see on vajaline inimkonna tarveteks olemasolevat tehnikatset tarvitusele võttes. Osalt tehnokraatidest on mõjutatud ka uus

Ühendriikide valitseva voolu majanduslik suund, n.-n. „New Deal“.

*

KASUTAME siinkohal Ameerika Ühendriike kui näidet kapitalistlikust maast. Uus suund pole tuletatud inimarmastusest või eetilistest tõekspidamistest, vaid kapitali huvidest. Vastupidisel korral oleks paratamatu sotsiaalne katastroof. Tänapäeva kiirelt arenevat elu ei või seisma panna, kuigi mõned seda tahavad. Kõik liigub edasi, ka tööstuslik ja kapitalismi areng, ja selle tõukejõuks on osutunud järjest täienev tehnika, mis omakorda on kerkinud inimvaimu edasipüüdmisest ja profiidi suurendamise tahtest. Kui tehnolo-

väga laialdase kuju, siis tuleb küll seadust täiendada selles mõttes, et töölisanem küllaldase seadusliku kaitse osaliseks saaks ja ära loigataks töölisanematele ja nende õigustele kallaletungimise võimalused. Mitte ainult kaitse tööliskonna, vaid ka kaitse töövõime ja produktiivsuse huvides on see tarvilik, kui tunnustatakse tööliste õigusi.

Vaatamata kõigile neile kaebusile, tagakiusamisele ja ähvardusile, mis töölisanematele osaks saab, peavad nad oma ülesandeid täitma kohusetruult ja laitmatult ega tohi endid heidutada lasta. Ühiselt aga tuleb otsida ja leida vahendeid, kuidas lõpetada seda aktiooni, mis on käimas tööstuslike kaitiste tööliskonna asutiste ja töölisanemate vastu.

Organiseerimatus võimaldab tööterrori

Tööliste arvel püütakse haigekassat tüsata

Johannes Mikhelson

Tallinna ühishaigekassa seadis sisse paari aasta eest tööstuskontrolli, mis oma senise tegevuse tulemusena on avastanud tööandjate poolt rea väärnähtusi ja seadustest mööda-hiilimisi tööliskonnale kahjulikus suunas. Üksikud tööandjad ei esita haigekassale õigeid ja seaduses ettenähtud teateid oma tööliste arvu, nende tegeliku teenistuse ja tehtud ületundide kohta.

Selle tulemusena oli üksikuil ettevõtteil õnnestunud mööda hiilida haigekassamaksudest õige suurte summade ulatuses.

Nii oli juhtumeid, kus üks suurem savitööstus tabati esimest korda 450.000 senti haigekassamaksude kõrvaldamiselt ja teist korda tuli samal ettevõttel maksa haigekassale 143.000 senti. Pealeselle on tööandjad saanud hakkama paljude väiksemaulatuseliste tüsamisega. Kõiki seaduserikkumisi pole seni suudetud avastada, sest neid juhtub peaaegu alati mitmetes kaitistes.

Haigekassa petmisi on avastatud paari aasta jooksul kokku üle 10 miljoni senti suuruses. Sellaste tüsamisete all kannatavad kõigepealt kassaliikmete-tööliste huvid.

Haigekassa petmistes peaksid kaitse töölised ise enam silmi lahti hoidma ja hoolitsema selle eest, et väärnähtused avastataks. Samuti peaksid kutseühingud ja töölisanemad

ning töölisnõukogud kaitistes hoolitsema selle eest, et tööliste maksetaks alati niipalju, kuipalju neil on õigus saada, ja vastavalt sellele tasutakse haigekassamaksud.

Sageli on ette tulnud juhtumeid, kus töölised olid teadlikud seadusevastasest tegevusest, kuid kartes peremehega tiilli minna, ei julgenud nad seaduste rikkumisest teatada vastavaile asutusele. Alles hiljem, kui tööline siiski mõningatel põhjustel sattus tööandjaga vastollu ja enam midagi polnud kaotada, juhtis järelevalveasutuste tähelepanu ettetulnud väärnähtustele. Sageli on hilisem kontroll mitmesuguste asjaolude tõttu raskendatud ega anna enam sellaseid tulemusi kui õigel ajal astunud sammud.

Selle vastu võidakse tuua näiteid tööandjate poolt töökohtadel tarvitusele võetud tööterrori kohta. On ju tõesti olnud küllalt juhtumeid, kus töölisi on kaitistest vallandatud selle eest, et neil jatkus julgust nõuda oma seaduses ettenähtud õiguste teostamist. Mitte ainult töölisi pole vallandatud, vaid vallandatud on ka terve rida Tallinna suuremate ja tuntumate kaitiste töölisanemaid ja kauaaegseid töölisnõukogu liikmeid. Töölisklassi tee on olnud alati võitlustee ja neil juhtumil, kui tööliskond on nõrgalt organiseerunud oma

kraatia tahab käsitleda maailmamajanduse ümberkorraldust humaansetel - motiividel ja püüab inimeste olemasolu kindlustada vajalisel määral, siis seda pole veel omaks võtnud tänapäeva kapitalistlik kord. Temale on oluline vaid üks osa tehnokraatia eeltingimustest — tööstuste ratsionaliseerimine.

*

MIS on siis kapitalistlik ratsionaliseerimine? Kui tööstur näeb, et ta saab odavamini välja tulla, kui ta võtab kasutamisele mõne uue töömenetluse ja uued masinad, siis sünnib see puht egoistlikel motiividel. Teda sunnib kasu suurendamise tahe. Seepärast ongi ratsionaliseerimise mõiste kapitalistlikus korras — profiidi suurendamine. Kui meil tänapäeval töösturkond kõneleb aina ratsionaliseerimisest, siis tulebki sellele kasutada ülaltoodud definitsiooni — tahetakse muuta töömenetlust selleks, et tõsta kasu kapitalist.

*

KUS olid siis töösturite ajad, kui nad varem sellest ei kõnelnud — küsib ehk mõni — tööstur on ju alati olnud huvitatud kasu suurendamisest? See on nii, aga mispärast peaks ta hakkama muutma töömenetlust, kui ta olemasolevagi juba saab küllalt. Nüüd on olukord teissugune — palgataset püütakse tõsta. Seepärast ongi hakatud rääkima ratsionaliseerimisest. Palkade kõrgendamise võimalusel kardab tööstur kasude vähenemist.

*

MULLE tuli vastu keegi tuttav — paberiaktid kaenla all ja murelik nägu peas. Teadsin mehe olevat kusagil tööstuses rattaväntajaks.

Küsisin: Mis nüüd lahti, et tormad paberiakte ringi?

— Olen hakanud kindlustusseltsi agendiks õnnetusjuhtumite vastu kindlustamisel, seletas tuttav.

— Aga rattakeeramine?

kutseühingusse, on tööandjail alati olnud võimalus töölistkonna seadustes kindlustatud õigusi jalgade alla tallata.

Tööterrori harrastamine tööandjate poolt pole ainult Eestis esinev nähtus, vaid seda on tulnud ette kõikides maades ja ikkagi neil aegadel, kus kutseühinguline liikumine elab üle oma läbimurde-ajajärku. Hiljem, kui tööliikumine tugevneb, valvavad juba kutseühingute usaldusmehed töökohtadel, et väärnähtusi ei esineks, ja teatavad sellest viivitamata kutseühingule. Tänapäeval nii tugevad kutseühingud, nagu kutseühingud Skandinaavias, Inglismaal ja mujal, on omal ajal samad rasked katsumisajad läbi elanud kui meie noor kutseühinguline liikumine. Hiljem on tööandjad sunnitud tunnustama tööliste õigusi ja täitma oma kohustusi korralikult.

Meie naabermaal Soomes alles äsja lõppenud eduskonna istungjärgul üritati tööterrorivastase seaduse kehtimapanekut. Ameerika Ühendriikide kutseorganisatsiooneid võitlevad eriliste streigimurdjate organisatsioonidega ja nõuavad nende tegevuse lõpetamist. Seal on tööliste töövõitluste mahasurumiseks asutatud oma erilised „suurkääbitised,“ kes kümnete tuhandete dollariliste tasude eest on valmis ükskõik kus riigi osas alati streike nurja ajama oma erilise sellekohaselt väljaõpetatud streigimurdjate armee läbi. Ameerika rahakuningate mõju on suur ja seaduse silm on seni vaadanud sellaste suurkääbitiste tegevusele sageli läbi sõrmede. Seal makse-

take ühe streigi murdmise puhul 60.000—100.000 dollarit, olenedes sellest, missuguse ulatusega streigiga on tegemist. Isegi Ameerikas neil aladel, kus töölistel on organiseeritud tugevasti, on seni võimatuks osutunud streigimurdjate armee osutunud võimetuks ja n.-n. „pinkertonism“ ei anna seal enam neid tulemusi, mis alles mõningate aastate eest.

Eeltoodud paarist näitest peaks olema ka meie töölistele selge, et ainus õige tee oma olukorra kindlustamiseks on ehitada kutseühingud tugevaks, koondada kõik jõud organisereerimisele.

Meil ei tarvitse enam minna näidete otsimisel välismaile, vaid meie meremeeste kutseühingu tugevaks muutumine ja alles äsja sõlmitud kokkulepe laevaomanikega töö- ja palgaolude korraldamiseks, samuti klaasipuhujate möödunud aastased palgavõitlused ja rea teiste kutseühingute saavutused isegi kollektiivlepingute sõlmimiseks on küllaltki selget keelt kõnelevad.

Olgu seadused tööliste palgaolude korraldamisel missugused tahes, tugevaid kutseühinguid on ikka võimalusi end kehtima panna ja oma nõuet läbi suruda. Tugevate kutseühingute puhul pole tarvis alati haarata tööliste viimse relva — streigi — järele, vaid tugeva kutseühing sunnib juba iseenesest tööandjaid järeleandmisele, mida näeme just praegu trükitööstuses peoleliolevais läbirääkimisist tööandjatega ülemaalse palgakokkuleppe sõlmimiseks.

Kus on väljapääs?

A. Petrov

Möödunud aasta rahvamajanduse kokkuvõtteid tõendavad, et kõikjal on saavutatud kõrgkonjunktuur. Tööstustegevus on suurenenud, toodang on kasvanud nii koguselt kui ka väärtuselt, samuti ka tööliste töö produk-

tiivsus. Nii tööstuse kui ka põllumajanduse saaduste hinnad on tõusnud, millest on tingitud ka üldine elukalliduse tõus. Tõusnud on töölistele maksetud palkade summa ja ka tunnitasad. Kuid elukalliduse tõus on olnud

— Läänud — ratsionaliseeriti. Koos minuga. Nüüd teeb elekter.

— Miks siis tööstur ei tulnud varem sel-
lele?

— Sai läbi niigi, odav tööjõud käes. Nüüd aga noritakse palka juure, mis siis muud kui tõmba elekter sisse ja masin käib edasi.

EKS meil ole veel elavalt meeles ajad, kus igas kinos töötas õhtuti paari-kolme-meheline orkester, et saata filmi ja täita ka filmi vaheaegu meelelahutusega. Nüüd on need mehed ammu ratsionaliseeritud — helifilmi tulekuga ja katkestamata pildinäitamiseiga kadus igasugune vajadus säärase orkestri järele. Pealegi, kus mehaanilised aparaadid töötavad paremini ja täpsemini. See on filmitööstuse ratsionaliseerimise tulemus.

Veel mõned aastakümned tagasi olid liikvel hoburaudteed. Nüüd vaadatakse muigavalt tolele ajale — moodsa auto ja trammini ning bussi ajastul. Tolleaegsed hobused lange-

sid ohvriks — ratsionaliseerimisele. Ine. jne. Ühe sõnaga — tehnika ajajärku täienenemisega kestab alatine ümberkorraldus igal tööalal. Kapitalistlikus korras on selle ohvriks toodud inimene. Selles seisabki oluline vahe tehnokraatia ja ratsionaliseerimise vahel. Kui tehnokraatia seab tööstusliku ümberkorraldamise inimese hüvanguks, siis teostatakse seda tehnikat appi võttes tööaja lühendamiseiga ja tasu suurendamisega. Ratsionaliseerimine aga pole sellest huvitatud, see pole tema mure, kas inimesed elavad või surevad. See olevat tööstuslik paratamatus, ja loril lõpp.

KUI mõni riik piirab end igast küljest, seab sisse üldise kontrolli isiku üle ja alistab ta parajasti võimul olevale vaatele, siis on võimalik teha samme ka tagasi ajalukku, vaatamata muu maailma edasipüüdmise tendentsile. Võtame näiteks Saksamaa. Suured riiklikud auto-
teed vajavad kiiresti ehitamist, inimmaterjali

suurem kui palkade ostujõu tõus, mistõttu töölise reaalpalkade ostujõud on langenud.

Seda asjaolu märgib ka konjunktuurinstituudi kuukiri ja peab sealjuures soovitavaks, et majanduse kõrgkonjunktuurile peaks järgnema palkade konjunktuur.

Et Eesti töölise reaalteenistus ja elustandard on üks madalmaid, võrreldes teisi riike, ja et just praegusel majanduse tõusu aegadel peaks aset leidma üldine ostujõu tõus, on tõsiasi. Kuid vastupidiselt olemasolevate konstateerimata tunduvalt ostujõu langust. Tegelik vahe ostujõu languse ja elukalliduse tõusu vahel on veel suurem kui seda näitab ametlik statistika ja selle mõju tunnevad otseselt kõige valusamini palgasaajad.

Palganõudmist ja töötulide arv möödunud aastal näitab, et töölised on küll vabal kokkuleppel, küll töötulide lahendamise seadust tarvitades, piüdnud oma olukorda parandada, kuid vabadeks kokkulepeteks on tööandjad näidanud väga vähe head tahet, olles teadlikud töölise nõrgast organiseerimisest ja sunduslikust töötulide lahendamise korrast.

Töötulide lahendamise komisjoni passiivne palgapoliitika ei ole olnud suuteline isegi samu pidama elukalliduse tõusuga, rääkimata elustandardi tõstmisest üldse.

Seega kõik tööliskonna katsed möödunud aastal, hoolimata suurest majanduse tõusust, ei ole annud vastavaid tagajärgi. Olukord käesoleval aastal ei näi suurendavat selles suhtes väljavaateid.

Säärane olukord on töölise ja isegi nende esindajate keskel tekitanud lootusetuse meeleolu, missuguseid mõtteid ja arvamisi üha sagedamini väljendatakse vastavalt koosolekuil ja töölise keskel. Ei nähta väljapääsu.

Arvustatakse ja süüdistatakse sellases meeleolus ametlikke asutusi, aga kõige rängemini oma asutusi. Leitakse kõik olevat kasutu ja tekib „käegaheitmise“ meeleolu.

Härra President on avalikus kõnes pikevalt peatunud ühe tähtsa küsimuse — palga-

võitluse vabaduse — juures, sidudes selle küsimuse otsustamise tugevate kutseühingute olemasoluga.

On ju tõsi, et meie kutseühinguline liikumine on veel noor ja nõrk selleks, et teda kõrvutada välismaa vanade tugevate organisatsioonidega, kes on suutelised kestvamaks võitluseks oma huvide eest. Kuid on ka tõsi-asi, et isegi need nõrgad kutseühingud on suutnud oma mõju avaldada töölise palgaolude korraldamisel, kui seda olud on võimaldanud. Seda on oma kõnes ka eriti alla kriip-
sutanud ja tunnustanud Kaubandus-tööstuskoja esimees, kes kutseühingulisele tegevusele vastukaaluks peab väga vajalikeks töös-
turite suuremat organiseerimist, olgugi, et ta sealjuures pidi konstateerima, „et ameti-
ühingute tegevus näib olevat viimasel ajal uuesti raugemas“.

See konstateering sunnib meid vaatlema lähemalt neid „raugemise“ põhjusi, mis on ka eespool toodud olukorra põhjusteks.

Valitsus on asunud, arvestades olukorda, töötulide lahendamisele seaduseandlikul suu-
vahetalituse teel töötulide lahendamise sea-
dusega.

See seadus määrab kindla korra töötulide lahendamiseks, samuti ka töölise esindamiseks. Kutseühing ei saa olla otsustaja töötulis, samuti üldreeglina töölise esindajaks töötuli kes-
tes. Seega kutseühingud on jäetud kõrvale oma otseste ülesannete täitmisest, milleks nad meil ja välismaal on ellu kutsunud ja millise tegevusega nad on saavutanud oma suuruse ja tugevuse. Mis tähtsust omab harilikule töö-
lisele kutseühing, kui pead maksa oma väi-
kesest palgast liikmemaksu, kuna töölisnõu-
kogu mingit lisakulu ei nõua ja seadusega on
nemad üksi õigustatud neid asju ajama? Kut-
seühingute teisejärgulised ülesanded — kul-
tuuriline tegevus ja omaabi — kannatavad
suuresti aineliste raskuste all ja suudavad
huvitada ainult piiratud osa tööliskonnast.

See on üks peamisi kutseühingute „tege-
vuse raugemise“ põhjusi, mille kaotamist on

on külluses, eriti töötute näol, kodanike ole-
masolu on olnud võimulolijast, töötegijalt
on võetud nende kaitsevahend — kutseühing.
Siin võibki näha, et riik rakendab inimesed
iga ratsionaliseerimise kiuste suurte autoteede
ehitamisele, laseb teha neil labidaga tööd ja
tõsta käte abil raskusi, mida mujal maailmas
tehakse masinate abil. Ja töö tuleb siiski
odavam. Miks? Seepärast, et inimene saab
palgaks vaid 50 penni päevas. Selle rahaga
ei saa inimene pakki paberosegi — ütleb
teadja. Tõsi, aga kes sellest siis hoolib? Üksi-
kul inimesel pole siin midagi öelda — organi-
satsioon puudub. Et inimene ei sureks nälga
ja leiaks ka ulualust, selleks ehitatakse talle
barakk ja hoitakse ta supikatel soe. Ja et
maailma ees õigustada sellast töötegemist, siis
leiti uus sõna — töökohustus, mida teatava
aja jooksul peab iga inimene tegema, nagu
muul ajal ta ei tarvitsekski tööd teha. See
meetod on küll kasulikum igast ratsionaliseer-
imisest, kuid teisest küljest selgub alles

nüüd tagajärjed: inimesed haigestuvad massi-
liselt ja muutuvad ühiskonna invaliidideks,
kelle ülalpidamine läheb tulevikus palju
maksma.

*

EESTI töölise palgad loetakse maailmas
madalaimate liiki. Kui Austraalia tööline va-
jab oma päevase elatise saamiseks vaid neli
tundi tööd teha, siis eestlane vajab selleks
hoopis enam. Seepärast tekkis töölistel püüd
palkade parandamiseks, eriti arvestades head
majanduslikku aega üldises rahvamajanduses.
Seda majanduslikku õitsengut kiidavad nii
tööandjad kui ka põllumehed, veel enam aga
ametlikud ringid. Ja seepärast tõstsid töölised
ka palkade kõrgendamise nõuded. Eriti teks-
tiiltööstuses olid madalad palgad, mispärast
tekstiiltöölised astusid esimestena palga juure-
nõudjate ritta. Meie tekstiiltöösturkond tun-
dis end seni nagu mõnes autarkia riigis. Selle
eest oli hoolitsetud mitmekülgselt. Esiteks lae-

tööliskond oma koosolekute otsustes nõudnud ja on esitanud vastavaid ettepanekuid, sealjuures mitte eitades riikliku võimu vahelesegamise võimalusi ja vajadust nõrgema poole — s. o. tööliskonna — kaitseks.

Neist ettepanekuist ei ole kunagi järgnenud, et streik on ainuke vahend paremate tööja palgatingimuste saavutamiseks, küll aga see, et vastavad seadused ja riigivõimu osa ei võiks olla takistuseks tööliskonna organisatsioonide arenemiseks. Nõrgema poole kaitse ei võiks muutuda hooldamiseks, sest siis kaob hoolealuse iseseisvus ja aktiivsus. Tööliskonna tahe on, et meie kutseühinguline tegevus ei läheks „raugemise“, vaid tõusu teed.

Et ka tugevad kutseühingud on üksikult nõrgad, liituvad nad omavahel keskorgani-

satsiooniks. Meie kutseühingute keskorganiatsioonide tegevus on mõnd aastat ümberkorralduse tõttu pidurdatud, sest tal puudub elav side — valitavus — töölisorganisatsioonide poolt.

Nende põhjuste kõrvaldamiseks on tööliskond püstitanud vastavad nõudmised ja ettepanekud, et leida väljapääsu.

Kõik see peaks viima arusaamisele organisseritud jõu tähtsusest, sest toetudes iseseisvalt, teadlikult oma jõule, võime loota oma ettepanekute rahuldamist, palgaolude parandamist niihästi tööandjate kui ka valitsuse võimu ja äsja valitud riigivolikogu poolt.

Organiseerimises kutseühinguisse on väljapääs ummikust, teist teed ei ole.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja üldkoosolek

peeti 3. aprillil s. a. Sotsiaalkindlustuse juhataja P. Margna refereeris sotsiaalkindlustuse päevaküsimusist.

Ettekandest selgus, et Eesti ajal on juure tulnud ainult põllutöölise õnnetuskindlustus. Laiendatud on õnnetusjuhtumite vastu kindlustust.

Referaadile järgnevais elavais sõnavõttudes toonitatakse eriti, et 65-aastane pensionivanus kavatsetavas vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seaduses on täiesti vastolus tegeliku eluga — vähesed elavad nii kaua, ja kui tööline on 60 a. juba vana, ei leia ta üldse enam tööd.

Järgnevalt peasekretär I. Rebane kandis ette 1938/39. a. eelarve, mis muutumatult vastu võeti järgmisel kujul:

Tulud:		Kulud:	
	Kr.		Kr.
1. Toetus riigilt	20.000.—	1. Palgad	8.640.—
2. Toetus ühistegelistelt keskasutustelt	2.000.—	1a. Pensionikapitali maks	345.60
3. Üürnikud	600.—	1b. Ametnike haigusfond	250.—
4. „Tööliskoja Teataja“ ja trükingud	2.200.—	2. Päeva- ja sõidurahad	5.400.—
5. Kuulutused	600.—	3. Üür	1.560.—
6. Muud tulud	200.—	4. Inventar	400.—
		5. Majapidamine	500.—
		6. Kirjandus	500.—
		7. Bürookulud	1.200.—
		8. Ajakiri ja trükingud	4.700.—
		9. Sidepidamine valijatega	200.—
		10. Haridustöö	250.—
		11. Osakonnad ja juriidiline nõuanne	900.—
		12. Mitmesugused ja ettenägemata kulud	804.40
	25.600.—		25.600.—

nusummad, mida anti tööstustele; teiseks kõrgeid tollid, mis võimaldasid võtta kodumaal valmistatavast riidest maksimumi hinda; kolmandaks jalaga segatav tööjõud, kellele minimaalse palga määramine ei sünnitanud mingeid raskusi; neljandaks, suurejooneline koputamine rahvuse südametunnistusele — toetage kodumaa tööstust, ostke kodumaa kaupa, sellega toetate eesti töolist. Nagu näeme, olid kõik vajalised trumbid käes; nii Citronil kui ka Wachmanil polnud muret oma tööstustega ja nad võisid tegutseda ka muudes suundades, kui see tekstiiltööstusele oli vajaline.

Tekstiiltöölise nõudmiste esitamised äratasid töösturid unest — esiteks nagu ei saadud arugi, mis nüüd oli lahti. Hakati kisendama, et see on palgaliste agitaatorite töö ja lõhnab piiritagant juhitud kavade järgi. Jne. jne. Ei saadud kuidagi aru, kuidas peab omal ajal pisarad silmas end tööle kaubelnud neiule 20-kroonisele kuupalgale andma viis krooni juure. Kujutage ette, — anda tervelt 25 prot-

senti rohkem. See võib ju tööstuse ajada pankrotti.

*

AGA aegapidi veenduti, et sellasel silmade sissehõõrumisel pole mingit mõju ega paranda see asja, kuna nõudmised laienesid. Siis peeti ümargune nõu ja otsustati: meie töölised on liiga laisad ja neid on tööstustes rohkem kui vaja. Kuidas saadakse neile palka juure panna? Tööstus tuleb enne ratsionaliseerida. Nii sündis uus lööksõna — ratsionaliseerimine. Kirjad lendasid igale poole selle maailma vägevaile: me oleme küll nõus palka tõstma, aga eeskätt tuleb meie tööstus ratsionaliseerida. Nagu oleks keegi seda takistanud teha varem või nagu oleks leitud midagi uut ja seninägematut.

*

SELLASED ratsionaliseerimised pole ka muudel aladel uudiseks. Võtame kas või põllumajanduse. Algul püüti küll tööjõudu asen-

Samuti võetakse vastu koja 1938/39. a. tegevuskava juhatuse poolt esitatud kujul muutmata alljärgnevas sõnastuses.

TÖÖLISKOJA TEGEVUSKAVA 1938/39. a.

1. Uuriv tegevus.

a) Töölisbüüetilise uurimuse andmete läbitöötamisega jätkatakse töölise elatusaseme ja palgaolude alammäärade koostamist. Samuti selle uurimuse alusel koostatakse ettepanekud elatusmaksumuse indeksi arvutamise korrigeerimiseks

b) Kogutakse pidevalt andmeid käitiste olukorrast, tööjõu rakendamisest ja tööliskonna vajadustest.

c) Uuritakse majandusliku konjunktuuri kujunemist ja kriisi raskuste pehmemendamise võimalusi, sihiga koostada vastav kriisi vastu võitlemise kava.

2. Ettepanekud töölise vajaduste kohta.

a) Jooksvalt peetakse silmas töölise õigusliku ja sotsiaalpoliitilise seisundi vajadusi ja tehakse ettepanekuid nende vajaduste rahuldamiseks, samuti esitatakse ettepanekuid p. 1 tähendatud uurimiste tulemusena, eriti kriisi raskuste vältimiseks.

b) Jätkatakse pingutusi Tööliskoja ja töölisvanemate V üleriikliku konverentsi poolt süstitatud nõudmiste elluviimiseks, eriti silmas pidades aa) tööaja lühendamise küsimust, bb) mitmesuguste kindlustusliikide ellurakendamist ja teostamist (vanaduse, töövõimetuse vastu ja järelejäänute kindlustus, kindlustus tööpuuduse vastu), samuti kui kehtiva sotsiaalkindlustuse (kindlustus haiguste ja õnnetusjuhtumite vastu) laiendamist, cc) palgalise puhkeaja õiguse laiendamist ja pikendamist, dd) palgavõitluse vabaduse laiendamist ja restauereerimist ja ee) kutseühingute vabaduse kaitset, ff) tööliskonna asutiste õiguste kaitse laiendamist.

c) Juhitakse vastavate asutiste tähelepanu töökaitseseaduste rikkumistele.

d) Tööliskoja tegevuse eesmärgiks on töölisklassile väärrika asendi kindlustamine Eesti ühiskonnas ja töölisklassi viimine osasamisest sotsiaalsest õiglusest kui ka enesekorralduse ja vabade kokkulepete alusel oma seisundi määramisele.

3. Arvamised seaduseelnõude kohta.

Jooksvalt esitatakse arvamusi ja seisukohti kojale saadetavate seadus- ja muude eelnõude kohta. Kojale tegevuse suunaks on, et ükski töölisesse puutuv eelnõu ei hakkaks kehtima ilma et Tööliskojal poleks võimalust selle kohta avaldada arvamist.

4. Esindus.

a) Kojale ettenähtud esindajate kaudu jätkatakse osavõttu vastavate asutuste ja komisjonide tegevusest. Esindajatega peetakse kontakti aruannete ärakuulamise ja juhtnõuandmise kaudu.

b) Jätkatakse esinduse taotlemist a) sihtasutis „Tallinna Rahvamajas“, b) Tööoskusasutis.

5. Haridus- ja selgitustöö.

a) Jätkatakse loengute korraldamist töölisele aa) Riigi Ringhäälingu, bb) Rahva Ülikoolide, cc) kutseühingute, dd) muude organisatsioonide kaudu ja ee) vahetult.

b) Abistatakse töölisorganisatsiooni töölise kursuste korraldamisel töölisorganisatsioonide poolt.

c) Korraldatakse lühikursusi töölisvanemate praktilise tegevuse alal, eriti silmas pidades uute töölisvanemate ja töölisnõukogude valimiseks oskuste ja teadmiste vahendamist.

6. Ühistegevus töölise keskel:

a) Töölise ühistegevuse mõtte populariseerimist jätkatakse instruktori ja usaldusmeeste kaudu.

Selleks korraldatakse:

aa) erikoosolekuid käitistes ja mujal töölise keskusis, kus see võimalik.

dada masinate ostmisega. Mõni talu ostis endale antud laenudega aega liiki masinaid, kõrvalolev talu samuti. Nii ratsionaliseeriti oma majapidamist, et säästa kulusid palgatavaile isikule. Aga selle juures jäi kehtima igamehe enda uhkus — masin olgu ainult mulle. Loomulikult ei jatkunud masinale küllalt tööd ja ta ei tasunud end. Laenu tuli tasuda, raha oli vähe ja seepärast ähvardas pankrotitont talusid. Saadi küll moratooriumi, mida täiendati veel kõrgemale krüvitud põllusaaduste hindadega, aga siis leiti järsku, et pole enam põllutööle vajalisel arvul töölisi. Selle pärast, et kui muud asjad tõusid hinnas, siis ei peetud vajaliseks hinda tõsta ka töötajatele-maatöölisele. Need ei nõustunud antavate tasudega ega tahtnud end rakendada tööle pakutava palgaga. Maamehel on küllalt asjatundjaid abiks ja miski pole neile kergem, kui muuta loosung „tarvita kodumaa kaupa“ ümber loosungiks „tarvita välismaa kaupa“. Välismaal on siiski veel viletsuses viibivaid inimesi ja nii veere-

sid rongitüüed poolakaid meie tööjõuturгу „ratsionaliseerima“.

VAGAJUTT kõnele:

— Kusajutt maailmas istus koos kolm mis-terit. Nende olemasolu oli häiritud ja eluvõimalused kitsenenud. Nende ettevõtted kannatasid raskusi, polnud juba hulk aega võimalusi maksa dividendi osanikele ja ettevõtete tööliskond oli häiritud liiga madalast tötötasust. Mister Jones pani ette tuua oma töölise asemele neegreid. Mister Brown pani ette sunnida töötajaid piitsaga töösse. Mister Clines oli aga teisel arvamusel ja ütles: ratsionaliseerime. Nii ei saadudki kokkulepet ja misterid läksid laiali, jäädes igaüks oma uuendus-kavade juure.

Vagajutt ei kõnele, mis moodi nad jätkasid oma tööd ja milliseid abinõusid kasutati oma töömeetodite läbiviimiseks. Küll aga ase-

bb) kutseühinguis ja käitises korraldamisele tulevate tööliste koosolekute päevakordadesse soovitakse võtta ettekandeid ühistegevusinstruktorilt.

cc) avaldatakse pidevalt vastavaid kirjutusi „Tööliskoja Teatajas“.

gg) kirjastatakse ja maksuta levitatakse vastavasisuliselt brošüüre.

b) Jatkatakse usaldusmeeste aktiivset organiseerimist ja teadvustamist.

Selleks korraldatakse:

aa) usaldusmeeste koosolekuid,

bb) usaldusmeeste kursusi,

dd) loenguid jne.

c) Organiseeritakse ühistegevuse usaldusmeeste võrgud tööliste keskustes, provintsis ja mujal Tallinna eeskujul.

d) Tihedamalt koos töötatakse tarbijateühingutega, kus töölistel on liikmed. Selleks aidatakse kaasa korraldada:

aa) ühiskaupluste piirkondade liikmete nõukogusid, et liikmed saaksid võimalikult laiemas ulatuses kaasa rääkida ühiskaupluste korraldamisel ja juhtimisel,

bb) tööliste ühiskaupluste liikmete teadvuse ja oskuse tõstmiseks aidatakse ellu kutsuda ühistegevuse õpiringe.

7. „Tööliskoja Teataja“ ja trükingud.

a) „Tööliskoja Teataja“ väljaandmist jatkatakse senises suunas, püüdes veelgi tõsta ajakirja huvitavust ja mitmekesisust. Ajakirja leviku tõstmiseks korraldatakse „Tööliskoja Teataja“ levitamise kuu. Jatkatakse kollektiivtööstuste organiseerimist. Leviku alal on eesmärgiks kõigi töölisvanemate tellijateks värbamine. Püütakse leida kaastöölisi just käitistest.

b) Antakse välja töölisvanema ja kutseühinglase käsiraamat, töölisvanema ja kutseühingulise töö praktilise ja teoreetilise külje selgitamiseks.

c) Jatkatakse mitmesuguste eriküsimuste alalt äratõmmetena „Tööliskoja Teatajast“ ja iseseisvalt brošüüride kirjastamist ja levitamist.

d) Asutakse eeltöödele töökaitse seaduste ja määruste kogu väljaandmiseks.

8. Koosolekud ja kontakti koja valijatega.

a) Peetakse mais töölisvanemate, koga valijameeste ja kutseühingute kongressi tööliskonna päevaküsimuste läbiarutamiseks.

b) Jatkatakse töölisvanemate ja koga valijate koosolekute korraldamist Tallinnas ja kohtadel, kus muid korraldajaid ei leidu. Võetakse osa koga esindajate kaudu kohtadel korraldatavast töölisvanemate piirkondlikest koosolekuid.

c) Saadetakse kõnelejaid käitiste ja kutseühingute koosolekuile.

d) Informeeritakse pidevalt ajakirja, ringkirjade ja isikliku kontakti kaudu koga liikmeid, valijaid ja kutseühinguid koga üritustest ja seisukohtadest ja kogutakse nende arvamisi sotsiaalseaduseandlike kavade kohta.

9. Nõuanne.

a) Jatkatakse peasekretäri kaudu juriidilist nõuannet Tallinnas.

b) Jatkatakse usaldusadvokaatide kaudu juriidilist nõuannet Tartus ja Pärnus.

c) antakse kirjalikult ja „Tööliskoja Teataja“ kaudu juriidilist nõu.

10. Koga kohalikud esindused.

Organiseeritakse vastavas kodukorras tähendatud alustel ja seal määratud ülesannete täitmiseks koga esindused eeskätt Tartus, Pärnus, Sindis ja Narvas.

11. Toimkonnad.

a) Sotsiaalpoliitilise toimkonna kaudu jatkatakse juhatare ettevalmistamist sotsiaalpoliitilisel alal.

b) Töölisvanemate toimkonna kaudu jatkatakse kontaktihoidmist koga valijatega.

c) Ühistegevustoimkonna kaudu korraldatakse ühistegevusliku töö juhtimist tööliste seas.

12. Bürootegevus.

Koja büroo astub samme koga vastavate organite otsuste põhjal koga tegevuskava täitmiseks.

tab vagajutt need härrad uuesti kokku ja mis-terid peavad lõppbilanssi tehinguile.

Mr. Jones ütles:

— Ma tõin küll neegrid töösse, kuid see ei osutunud siiski küllalt heaks vahendiks. Esiteks nad polenud nii töökad ega mõistnud olukorda, mis valitses koha peal. Isegi neegrid nägid, et nad saavad vähe palka, ja hakkasid tööd seisma panema, suhtusid loiult oma ülesandele ega polnud huvitatud üldse, kuidas tööstus ka edasi töötaks. Umbruskond sai majanduslikku kahju, kuna neegrid hoidsid kokku ega lasknud raha käiku, piirdudes vaid minimaalsete ostudega. Teised jälle püüdsid tüsata ümbruse rahvast, tehes võlgu, ja mõned isegi tegid seiklusretki rahva hulka, mis ärastab meelepaha. See kõik löi minuvastase mee- leolu.

Mr. Brown ohkas:

— Minuga on veel hullem. Hakkasin inimesi tööle sundima, kuid ühel päeval tõstsid nad lihtsalt mässi. Isegi mind pidid nad pea-

aegu üles pooma, sealjuures põletades mu töös- tuhooned maha.

Ainult mr. Clines oli teises mee- leolus:

— Teie mäletate, et ma pakkusin oma töö- meetodina ratsionaliseerimist. Teie tegite seda omal viisil — üks ratsionaliseeris tööstust ala- väärtuslike töölistega, teine aga vanglakultuu- riga. Mina olin siiski kavalam. Ma tõin kohale uued masinad ja nõudsin inimesilt suuremat tööpinget. Sealjuures vastutasuks sead- sin sisse lühema tööpäeva ja suu- rendasin palka. Lõpptulemusena on mu tööstuse toodang suurenenud, palga osatähtsus on jäänud endiseks, inimestele aga ei tundu tööorjus rängana ja seepärast valitseb mu ettevõttes hea kord.

SEDA vagajuttu peaks kuulma iga tööstur, aga ega nad vist vagajutte usu ja seepärast talitavad nad mr. Jones'i ja mr. Browni ees- kujul.

13. Töölisorganisatsioonide töö ja seisukohtade ühtlustamine.

Töölisorganisatsioonide, eriti kutseorganisatsioonide töö ja seisukohtade ühtlustamiseks korraldatakse üksikute, tööliskonda puutuvate päevaküsimuste ja koja tegevusalade kohta nõupidamisi ja luuakse vajaduse korral vastavaid komisjone. Eriti jätkatakse üleriikliku ulatusega kutseühingute nõupidamiste korraldamist, eesmärgiga koja ja kutseühingute seisukohtade ühtlustamiseks.

14. Muid tegevusalasid.

Koda täidab muid seadusega talle asetatud ja võimaldatud tegevusülesandeid.

Edasi üldkoosolek võtab vastu koja esinduste kodukorra järgmisel kujul.

TÖÖLISKOJA ESINDUSTE KODUKORD.

§ 1. Tööliskoja esindused asutatakse Tööliskoja üldkoosoleku otsusega.

§ 2. Tööliskoja esinduse ülesandeks on:

a) arvamiste ja soovide teatamine Tööliskojale kohalike tööstustööliste tarviduste kohta ja arvamiste avaldamine nende küsimuste kohta, mille selgitamise koja juhatus teeb esindusele ülesandeks.

b) tööstustööliste olukorra ja käitiste kohta teadete ja andmete kogumine.

c) asjatundjate juhatamine Tööliskojale.

d) Tööliskoja poolt kohalikesse asutustesse ja komisjonidesse määratavate esindajate suhtes ettepanekute tegemine, ja nende esindajate tegevuse jälgimine ja selleks juhtnõude andmine.

e) juriidilise nõuande korraldamine.

f) töölisvanemate ja koja valijameeste kohalike koosolekute korraldamine.

g) sidepidamine kohalike kutseühingutega.

h) „Tööliskoja Teataja“ levitamise korraldamise koha peal.

i) muude koja juhatusel määratavate ülesannete teostamine.

§ 3. Kojas esindust juhivad kolmeliikmeline juhatus, mis koosneb esinduse juhatajast, asetäitjast ja sekretärist.

§ 4. Kojas esinduse juhatusel üks liige valitakse koja juhatusel, üks liige valitakse teatava linna või linna ja maakonna koja liikmete poolt ja üks liige selle linna või linna ja maakonna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ühise koosoleku poolt. Viimati valitud liige peab olema töölisvanem ja mõne selle linna või maakonna kutseühingu liige. Igal nimetatud kutseühingul on valimiskoosolekust õigus osa võtta ühe esindajaga.

§ 5. Kojas esinduse juhatus jagab omavahel ametid ise, kuid esinduse juhatusel esimehe kinnitab ametisse koja juhatus. Esimees peab olema Tööliskoja liige.

§ 6. Kojas esinduse juhatus valitakse koja liikmete volituste kestvuseks.

§ 7. Esinduse juhatusel koosolek kutsutakse kokku esinduse esimehe poolt, kas tema enda algatusel või koja juhatusel või esimehe korraldusel tarvidust mööda ja tema koosolek on otsusevõimeline, kui koos on vähemalt kaks esinduse juhatusel liiget, nende hulgas ka esinduse juhatusel liiget, nende hulgas ka esinduse esimees või tema asetäitja.

Esinduse juhatus võib kutsuda oma koosolekule asjatundjaid, kel on sel puhul sõnaõigus.

Esinduse koosolekuid juhatab esinduse esimees või tema asetäitja. Esimese koosoleku kokkukutsuja määrab koja juhatus või esimees.

§ 8. Esinduse juhatus arutab küsimusi kas oma algatusel või juhatusel ettepanekul. Esinduse arvamised saadab esinduse juhatus viibimata koja juhatusel.

§ 9. Esindus peab oma koosolekute üle protokollid. Kojas juhatusel on igal ajal õigus esinduse tegevust revideerida.

§ 10. Esinduse kantseleilised ja muud jooksvad kulud kantakse koja juhatusel otsusel koja eelarves selleks määratud krediitide piires. Väljaminekute aruanded saadab esinduse juhatus koja juhatusel hiljemalt iga kolme kuu järele.

Suuremad erakorralised väljaminekud otsustatakse koja eelarvega.

§ 11. Esinduse tegevuse lõpetab koja üldkoosolek. Lõpetamise korral antakse esinduse protokolliraamatud, arhiiv ja kulutamata rahasummad kojale üle.

Esindused üldkoosolek otsustab ellu kutsuda: 1) Tartu, 2) Narva ja 3) Pärnu ning Sindi.

Enne päevakorra juure asumist võttis erakorraliseks teadaandeks sõna koja sotsiaalpoliitilise toimikonna esimees A. Petrov, kes oma sõnavõtus käis töölisvoja liikme ja a.-s. A. M. Lutheri töölisnõukogu esimehe R. Koppelmanni vallandamist ja teisi sääraseid juhtumeid, kus praegu kehtiv tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadus ei ole suutnud küllaldast kaitset pakkuda töölisvanematele ja nende kandidaatidele.

Üldkoosolek võttis vastu neli resolutsiooni.

Esimeses konstateeritakse, et töölisvanemate vallandamine tööandjate poolt pole õigustatud ega kooskõlas tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seaduse mõttega. Nõuti, et töölisvanemate seadust tuleks muuta töölisvoja ettepanekute kohaselt, mis kindlustaks töölisvanemaid vallandamise hädaohu vastu. Koppelmanni saadeti üldkoosoleku poolt pikem tervitusteogramm.

Edasi võeti üldkoosolekul vastu resolutsioon, milles tunnustati, et praegu on viimane aeg vanaduse ja invaliiduse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekuks.

Peale vanade peaks kindlustatama ka järelejäänuid.

Üldkoosolek leidis, et eraettevõtete ametnikkude koja algatus ametnikkudele erilise haigekassa asutamiseks on vastolus haigekassade demokraatliku omavalitsuse põhimõtetega ja ei tohi leida arvestamist uues haiguskindlustuse seaduses.

Edasi toonitatakse, et „Tallinna Ühishaigekassa haigla ehitamine on muutunud kiseravaks vajaduseks“ ja riigivõim peaks aitama kaasa haigla ehitamise kiireks teostamiseks.

Arvustamist leidis töötülide lahendamise seadus, mille kohta võeti vastu resolutsioon, kus öeldakse järgmist:

Arvesse võttes, et töötülide lahendamise komisjon keeldub tagamast põhipalku tükitöö-

del ja võimaldab paremal juhul vaid kahe- kuni kuue-protsendilist palkade tõstmist, mis- sugune määr ei ole vastav elatusmaksumise tõusule ja tööstuste suurtele kasudele, leiab tööliskoja üldkoosolek, et töötülide lahenda- mise komisjon üldse ei tunnusta majandus-liku tõusu ajal tööliskonna majandusliku olu- korra parandamist.

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud töölaliste huvide kaitseks.

Tööliskonna asutuste ellukutsumine.

Koda on uuesti juhtinud valitsusasutuste tähelepanu TKTAS muutmise vajadusele koja ettepanekute kohaselt, eriti töölisanemate kandidaatide kaitse kindlustamiseks. Lähe- mal ajal koda saadab välja töölisanematele ja kutseühingutele juhised tööliskonna asutiste takistamatuks ellukutsumiseks. Edasi koda on astunud samme selleks, et tööliskonna asuti- sed kutsutaks ellu seal, kus see seni pole veel toimunud. Selleks kutsutakse kokku vastavate käitiste töölaliste koosolekud jne.

Ratsionaliseerimise küsimus.

22. märtsil käisid majandusminister K. Sel- teri juures Eesti Tekstiiltöölaliste Ühingu esi- mees E. K a d a k a s ja nõunik A. R e n n i n g ja esitasid ühise märgukirja ratsionaliseerimise asjus.

Tööliskonnale tekitab tõsist muret asja- olu, et tekstiilkäitistes on nimelt viimasel ajal sagenenud töölaliste massilised vallandamised. Põhjuseks võivad siin olla konjunktuurilised nähted, teiselt poolt aga

ratsionaliseerimise nime all teostuv töölaliste töökoormise tõstmine.

seega kokkuvõitu saavutamise töölaliste palga- summa arvel. Rahvamajanduslikust seisuko- hast oleks selline kokkuvõide õigustatav, kui vabanev tööjõud leiaks rakendust teistes töö- harudes, kus tööviljakus ning ka tasu suurem. Tegelikult kujuneb aga olukord sootuks tei- seks. Esiteks pole tekstiiltööstusest vabanevad naistöölised kuigi tunduval määral rakendata- vad meie arenevais tööstusharudes, eriti põlev- kivitööstuses. Kuid ka meestööjõud, mis vaba- neb majanduse ühest harust, pole igakord ots- tarbekalt kasutatav teistes harudes.

Sellast ratsionaliseerimist ei saa õigustada ka teistel kaalutlustel.

Töölaliste palgad tekstiiltööstuses on nii ma- dalad ja nende osatähtsus kauba omahinnas on niivõrd piiratud, et ratsionaliseerimine on õigustatav teiste kuldeliikide, mitte aga töö- liste palga arvel.

Kui lähtuda tööpinge tõstmise põhimõt- test, siis on selleski suhtes otstarbekamaks la- henduseks p a l g a t a s e m e t õ s t m i n e, kuna praeguste väheste palkade ja neist tingitud ala- toitluse juures puuduvad tööpinge tõstmiseks vajalikud psühholoogilised ja füsioloogilised eeldused. Kuigi Tekstiiltöösturite Ühingu poolt on püstitatud seisukoht, et tõusnud tööpinge juures avaneb parematel töölistel kõrgema tee- nistuse võimalus, siis ilmneb juba sellest, et üldiselt peab töösturite arvates kõrgema töö- pinge juures teenistustasu jääma endiseks. See- ga töö intensiiveerimine jääb õieti tasumata ja selles olukorras pole imestada, et töölised tunnevad end kannataja poolena.

Kuna Konjunktuurinstituut tun- nistab, et rahvamajanduse areng vajab investeermiskonjunktuuri asendamist tarbimiskon- junktuuriga, seega kapitalide akumulatsioonise aeglustamist ja töötasude taseme tõstmist, siis selgub küll sellestki vajalike sammude astumise vajadus teoksiloleva ratsionaliseerimise kooskõlastamiseks tööstuse tööjõu tarviduse taseme alalhoidmise ja palkade tõstmise põhi- mõtetele. Säärane kooskõlastamine on teosta- tav

40-tunnise töönädala sisseeadmisega tekstiil- tööstuses

ilma nädalateenistuse vähendamiseta.

Riigivõim peaks ka soodustama ühislepin- gute sõlmimist, võimaldades kutseühingutele töölaliste esindamist töötülide puhul.

Ratsionaliseerimise küsimuse selgitamine peaks toimuma huvitatud poolte osavõtul:

selleks oleks vajalik Majandusministeeriumi juures vastava komisjoni loomine, millest võ- taksid osa Sotsiaalministeeriumi, Tööliskoja, Kaubandus-tööstuskoja, töösturite ja tööliste kutseorganisatsioonide esindajad.

Kuni selle komisjoni tegevusse astumise- ni ja küsimuse selgitamiseni peaks Majandus- ministeerium avaldama tööandjaile mõju, et nad hoiduksid edasistest sammudest ratsiona- liseerimise alal.

Majandusminister lubas võtta märgukirjas käsitatud küsimused lähemale uurimisele.

Palgalise puhkeaja seaduse

muutmise asjus koja esimees J. K u r v i t s ja peasekretär I. R e b a n e käisid sotsiaalministri juures, kes teatas, et nimetatud seaduse muut- mise küsimus, samuti kui teistegi uute sotsiaal- seaduste küsimus läheb Riigikogu otsustada.

R. Koppelmani vallandamise küsimuses

koda ja A.-s. A. M. Lutheri tööliskoja esitasid ühised märgukirjad sise- ja sotsiaal- ministritele, milles kokkuvõetult öeldud järgmist:

19. märtsil vallandati päevapealt A.-s. A. M. Lutheri tööline, Tööliskoja liige ja senine töö- liskoja esimees R. Koppelman. Peame juhtima teie tähelepanu asjaolule, et see val- landamine tekitab suurt pahameelt A.-s. A. M. Lutheri tööliskonnas. R. Koppelman on praegu haiglas, kus tal oli hiljuti raske lõikus ja kus tal on tekkinud kopsu komplikatsioonid. Haige inimese vallandamine päevapealt ei ole vabandatav juba puhtinimlikust seisuko- hast. Pealegi leiavad töölised, et nende kaua- aegse usaldusmehe vallandamine, kes viimastel tööliskoja valimistel k. a. veebruaris sai 1100 häält 1300 antud häälest, osutub ebasõb- ralikuks aktiks kogu tööliskonna suhtes. R. Koppelman on alati aktiivselt ja kindlalt välja astunud töölaliste huvide eest, kasutades töölisanemana seaduslikku kaitset põhjenda- matu vallandamise vastu. Viimaste tööliskoja valimiste puhul organiseerisid meistrid kampaania R. Koppelmani vastu, kusjuures töölistel oli arvamine, et see kampaania oli korraldatud käifise juhatusel. Nagu eeltoodust näha, ei annud see tulemusi. Siis anti sisse protest valimiste vastu. Kui see protest nii tööinspektori kui ka Sotsiaalministeeriumi töökaitsja ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori poolt tunnistati põhjendamatuks,

anti kaebus Riigikohtusse, kus asi on praegu veel arutamata. Kuna vana töölisnõukogu volitused vahepeal lõppesid, katkes seaduslik kaitse R. Koppelmanni vallandamise vastu ja see vallandamine järgneski. Selles olukorras tekib töölistel paratamatult mulje, et protest valimise tulemuste vastu on inspireeritud tööandja poolt selleks, et saada võimalust R. Koppelmanni vallandamiseks. Kahtlemata on töölisvanema vallandamine, kes on oma kohale tagasi valitud, vastolus tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse mõttega ning siin kasutatakse teatud lünka seaduse eeskirjades, mis võimaldab töölisnõukogu volituste lõppemist ka siis, kui uus valimistoiming on veel pooleli. R. Koppelmanni vallandamine tähendab seega töölisvanemate seadusliku kaitse kompromiteerimist tööliste silmis. Arvestades suurt poolehoidu, mis R. Koppelmanil on tööliskonna hulgas, tuleb tema vallandamist pidada mitte ainult ebasõbralikuks, vaid ka provotseerivaks aktiks, mis ei aita kaasa rahuliku ja asjaliku vahekorra kujunemiseks käitises. Töölised näevad selles käitise muulastest juhtkonna üleolevat suhtumist Eesti tööliste õigustele, mida neile tagab Eesti Vabariigi seaduseandlus.

R. Koppelman on tuntuimaid ja lugupeetavaimaid tegelasi töölis- ja muudes organisatsioonides, nagu Töölismuusika Ühing, Vab. Tuletõrje Ühing, Tallinna Ühine Haigekassa. Tööliskojas on ta üheks juhtivaks tegelaseks, revisjonikomisjoni esimeheks, töölisvanemate toimkonna esimeheks ja sotsiaalpoliitilise toimkonna abiesimeheks. Seepärast on arusaadav, et kõik Eesti töölisvanemad ja kogu Eesti tööliskond on elavalt huvitatud tööandjate töölisvaenulise katse nurjumisest. R. Koppelmanni vallandamine võib neis oludes mõjuda takistavalt vastastikuse lugupidamise ja asjalikkuse arengule tööliste ja tööandjate vahel. Oleme veendunud, et rahuliku õhkkonna loomiseks ja säilitamiseks ja ärevuse ärahoidmiseks peavad tööandjad avaldama teatud vastutulekut ning et riigivõimul on küllaldast põhjust ja küllalt vahendeid, et neid selleks sundida.

Palume Teid, härra Siseminister, astuda samme selleks, et A.-s. A. M. Lutheri käitise valitsus loobuks oma vaenulisest provotseerivast tegevusest Eesti tööliste suhtes ja tühistaks R. Koppelmanni vallandamise.

Koja esindus Tartus.

29. aprillil 1938. a. toimus Tartus koja kokukutsel töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek, mille päevakorras oli referaat koja peasekretäriilt töölisvanema ülesandeist ja tähtsusest ja koja esinduse moodustamise küsimus.

Koja esinduse moodustamise küsimuses tekkisid elavad sõnavahetused. Osa sõnavõtjate poolt toonitati, et koja esinduse järgi ei olevat vajadust, sest kutseühingud teostavat nii-kui-nii selle töö, mis koja esindusele on ette nähtud. Teiselt poolt toodi ette, et koda tahab oma valijatega pidada tihedat kontakti, mis kahtlemata suurendab koja mõjuvõimu. Koja esindus ei või mõjuda pidurdavalt kutseühingute tööle; vaid vastupidi, soodustab seda. Hääletusele tuli kaks ettepanekut: esindust

mitte moodustada, mida toetasid Pank, Jalak ja Hirsch, ja esindus moodustada, mille poolt rääkisid Koplus, Pertels j. t. Hääletusel otsustati 27 häälega koja esindus moodustada, kuna ettepaneku vastu hääletas 14 koosolijat. Esinduse juhatareks liikmeks valiti tekstiiltööliline A. Lotamõis. Tartus asuvad koja liikmed on valinud teiseks koja Tartu esinduse juhatareks liikmeks O. Kopluse, kuna kolmas esinduse juhatareks liige tuleb valimisele koja juhatareks poolt.

Üleriikliku ulatusega kutseühingute nõupidamine Tööliskojas

toimus 4. mail s. a., kusjuures päevakorras oli uue kutseühingute seaduse küsimus ja töölisesindaja kandidatuuri küsimus Genfis peetaval 24. Rahvusvahelisel Töökonverentsil.

Kutseühingute seaduse asjus kuulati ära peasekretäri ettekanne uue seadusega tekki-vaist muudatusist ja asuti järgnevale seisukohale:

„Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus ei ole kooskõlas kutseühingute poolt vastuvõetud vabakutseühinguliste põhilause-tega.

Kutseühinguil peab olema võimalik edasi töötada seniste põhikirjade alusel. Seniste põhikirjade muutmine on mõeldav vaid niivõrd, kui võrd see on uue seaduse tõttu vormilist asjaoludel mõödapääsmatult vajaline.

Kutseühingute ja nende keskliidu ja liitude normaalpõhikirjade väljatöötamine peab sündima kutseühingute poolt.

Normaalpõhikirjade kava väljatöötamiseks moodustatakse eritoimkond, kes oma tegevusest tarbe korral informeerib kutseühinguid.“

Rahvusvahelise Töökonverentsi tööliste esindaja kandidatuuri asjus toodi mõningate koosolijate poolt (n. E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühing) ette, et koyal pole üldse õigust seda küsimust kaaluda, kuna see kuulub E. Töölisühingute Keskliidu kompetentsi. Koja juhatus oli selles küsimuses asunud seisukohale, et ka käesoleval aastal koda taotleb töölisesindust rahvusvahelisel töökonverentsil koja kaudu, kuna olukorrad E. Töölisühingute Keskliidus ei ole normaalsed ja ajutine, nimetatud ja koopteeritud juhatus ei ole veel asendunud vabalt valituga, sealjuures kinnitades, et koda loeb endale siduvaks käesoleva nõupidamise poolt ülesseatud kandidaati. Hääletenamusega otsustati asuda kandidaadi selgitamisele. Kandidaatideks seati üles E. Trükitööliste Liidu sekretär A. Offenbach ja Aug. Gustavson, kellest esimene sai 5 ja teine 2 häält, kuna 3 ühingu esindajad, osalt ka volituste puudumisel, ei võtnud hääletusest osa.

Et küsimuses igakülgselt selgust tuua, pöördus koja juhatus veelkordselt üleriikliku ulatusega kutseühingute poole kirjalikult kandidaadi küsimuses.

Rahvusvaheline Töökonverents alustab oma istungeid käesoleval aastal 2. juunil.

Tööliskoja nõunik A. Renning

viibis informatsiooni otstarbel ringreisil Viljandis, Türil, Mõisakülas, Pärnus ja Sindis. Teine ringreis toimus kaevanduste rajooni. Nõuniku ülesandeks oli informatsiooni andmine kohalikele tegelasile koja tegevusest ja tööliskonna asutuste ellukutsumise selgitamine.

Välismaa ringvaade

Rahvusvahelise Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek Oslos.

Rahvusvahelise Kutseühingute Liidu koosolek peetakse Oslos 16. mail. Nõukogu koosolekud on 17., 19. ja 21. mail, kuna rahvusvaheliste kutsesekretariaatide nõupidamine peetakse 18. mail.

Juhatuse ja nõukogu koosoleku päevakorra tulipunktiks on venelaste küsimus. Vene kutseühingud oma 22 miljoni liikmega on avaldanud soovi teatud tingimustel tulla erikonverentsile liitumise küsimuse arutamiseks, kuna otsest ja vormilist liikmeksastumise sooviavaldust pole seni venelaste poolt esitatud.

Venelaste tingimused pole seni leidnud vastukõla R. K. L-ga liitunud organisatsioonides. Liidud leiavad, et kõik nad on liitunud R. K. L-ga ilma erikonverentsideta ja muude pretensioonideta, nagu üks maailma suurimaid kutseühingulisi organisatsioone A. F. of L. möödunud aastal liitus R. K. L-i. Venelaste tingimuste esitamise viisi vastu on peaaegu kõik organisatsioonid, välja arvatud vahest hispaanlased. Prantslased, hispaanlased, mehhiklased ja norralased soovivad läbirääkimiste jätkamist ja venelaste vastu võttu. Ameeriklased, inglased ja rida teisi on otse vastu venelaste poolt esitatud viisil liitumisele.

Ühistegevusnurk

Tallinna Ametiühisuste Tarvitajaiühisuse

aasta-peakoosolek peeti 24. aprillil s. a. N. M. Kristliiku Ühingu ruumes, Lai tn. 1, 75 osavõtjaga.

Ühisusel on 6 toiduainetekauplust ja leivatööstus, mis möödunud aastal andis ülejääki Kr. 797,42.

Peakoosolek kinnitas aruande ja võttis teadmiseks aastavahetusel olnud äriseisu tasakaalus Kr. 24.036,35, kusjuures ühisusele kuuluv omakapital ulatus ligemalle 10.000 kroonile. Käesoleva aasta eelarve võeti vastu Kr. 16.358.— suuruses summas ühes sooviavaldusega osanike poolt, et juhatus püüaks tegevust laiendada uute kaupluste avamisega tööliste rajoonidesse ja katsuks ka võimaluse piires parandada teenijate olukorda.

Põhikiri näeb ette, et kutseühingud võivad oma esindajate kaudu võtta osa ühisuse asjaajamisest. Kuid Nahatöölised ja Mööbelseppade Ühingu esindajad avaldasid, et nende ühingud on saatnud kirjalikult volitatud esindajad informatsiooni otstarbel juhatuses koosolekule, kuid neile pole osavõttu koosolekust võimaldatud. Sellast teguviisi peeti lubamatuks ühingu juhatusel, kes tegutseb ametiühingute nime all, kasutades ka kutseühingute liikmete poolt kogutud rahasid.

H. Isküll tegi ettepanekud, et liikmeile-ostjatele hakataks maksuma ostukasu ja et selleks otstarbeks tuleks kauplustel hakata liikmete oste registreerima, mis võiks ergutavalt mõjuda ostjate ja liikmete juurekasvule, ja et peakoosolek peaks kohustama juhatuset võimaldama ametiühingute esindajatele sõnaõigusega osavõttu juhatuses koosolekuist.

J. Veebermann arvas aga, et ostukasu maksmisel pole mõtet, ja pealegi ostude registreerimine koormavat liigselt kaupluste teenijaid ning kutseühingute esindajate osavõtt juhatuses koosolekuist valmistaks tüli juhatusel.

H. Isküll'i ettepanekud läksid napi enamusega siiski läbi.

Valiti uus juhatus ja revisjonikomisjon.

Tallinna t.-ü. „Oma“

aasta-peakoosolek toimus 8. aprillil s. a. Koosolekul kinnitati möödunud aasta aruanne tasakaalus Kr. 126.889,99, kusjuures ülejääk oli Kr. 7.092,69.

Ühingu tegevus on viimastel aastail arenenud hästi. 1932. a. oli ühingul 18 liiget ja 89,99 krooni omakapitali. 1937. aasta lõpul oli liikmeid 729.

Käitiste elu

Tallinnas

O. Saare metallikäitise

tööliste koosolek toimus 28. aprillil s. a. käitise ruumes. Koosolekut juhatas V. Tamm ja protokolllis E. Uustalu.

Instr. H. Isküll kõneles tööliste majandusliku ja kultuurilise olukorra parandamisest.

Teisena pidi kõnelema Töölisühingute Keskliidu sekretär J. Jalaja kutseühinguist ja kollektiivlepinguist, kuid kõne jäi ära kõneleja mitteilmumise tõttu.

Töölisvanem J. Laasik andis ülevaate möödunud töötulist, kusjuures ta kriipsutas alla töötulide lahendamise komisjoni liialt tagasihoidlikku tööliste huvide arvestamist ja tööandja ebasoliidset käitumist töölisvanemaga.

ETK tubakatehase

tööliste koosolek peeti 29. aprillil s. a. tehase ruumes. Koosolekut juhatas E. Kailvee ja protokollis A. Nurga.

Tööliskoja instr. H. Isküll kõneles kutseühingulise organiseerimise ja tööliste ühistegevuse ülesandeist.

Töölisnõukogu esimees A. Seks kandis ette aruande töölisnõukogu tegevusest, mis võeti teadmiseks.

Palkade asjus võeti vastu soovivaaldus, et juhatus leiaks võimalusi palkade tõstmiseks.

Kohalviibiv juhatus sekretär E. Leetna selgitas juhatuse seisukohti ja teatas, et juhatuse kehtiva põhimõtte kohaselt ETK käitiste teenistus ei või olla halvem teiste samalaadsete käitiste tööliste teenitusest, vaid see peaks olema parem. Tegelikult aga ei saavat erimevus ETK ja teiste käitiste poolt maksetavates palkades olla kuigi suur, sest see halvaks ühistegelise omatööstuse võistlusvõimet. Ühistegelise omatööstuse siht on kaubahindade allasurumine ja kauba kvaliteedi tõstmine kogu tarbijaskonna huvides. Seejuures peab tööstus omaga välja tulema ega tohi nõuda juuremakse teistelt aladelt. Ülejääkide selgumisel tahetavat tööliste palku tõsta ja juhatusel olevatki kaalumisel teatud kava palkade tõstmiseks, mida tahetavat teostada juba lähemal ajal.

Tekkinud küsimuste all võeti veel vastu mõningad tööliste heaolu tõstmisse puutuvad soovivaalduused juhatusele esitamiseks. Muuhulgas nõuti ka, et tööjuhatajad-meistrid käitüksid töölisega õiglaselt ja sõbralikumalt ega püüaks teha takistusi tööliste seadusepärasele vabale isetegevusele, eriti organiseerimise alal.

Tallinna linna ettevõtteis.

Töötulide lahendamise komisjoni sundotsuste tähtajad möödusid Elektriijaamas ja Gaasi-veevärgis 1. mail. Enne tähtaja möödumist töölisnõukogud pöördusid linnavalitsuse poole küsimusega, kas tähtaja möödumisel kavatsetakse sundotsusega määratud 5% palgakõrgendus kaotada. Linnavalitsus oma vastuses teatas, et kõigist muudatusist teatab T. t. L. seaduses ettenähtud korras. Kuid mingisugust teadaannet ei ole tehtud.

Ka linna trammis möödub 15. mail sundotsuse tähtaeg ja on kuulda, et ka siin ei võeta ette muudatusi.

Töölisnõukogudel on kavatsus lähemal ajal palgaküsimust käsituselle võtta üldkogude koosolekuil, et teada saada tööliste arvamist ja otsust selles küsimuses, sest elukalliduse tõus püsib.

Linna trammis. Direktor vallandas 14. aprillil töölisnõukogu esimehe A. Lauri ilma etteütlemise tähtajata T. t. L. seaduse § 18 p. 1 põhjal. Tähenadatud § järgi võib töölise

vallandada ebaviisaka käitumise pärast tööandja, tema poolt nimetatud käitise juhataja või nende leibkonna liiknete vastu. Direktor keeldus A. Laurit vastu võtmast ja lähemaid seletusi andmast, mistõttu asi läks A. Lauri kaebusel lahendamiseks vastavasse jaoskonnakohtusse.

29. aprillil tuli asi arutusele jaoskonnakohustus, kus kohus leidis, et vallandamise põhjused T. t. L. seaduse § 18 p. 1 järgi ei ole küllaldased ja tühistas vallandamise, luges töölepingu kehtivaks ja Lauri edasiolevaks töölisnõukogu liikme ametis.

Praegu ei ole teada, missugused järeldused teeb trammidirektor, sest protsessi käigus selgus, et A. Laurit süüdistati ebaviisaka käitumises linnapea vastu.

Eesti A.-S. C. Siegeli

käitise tööliste üldkogu koosolek peeti 25. aprillil s. a. Päevakorras oli aruanne käitise tegevusest ja läbirääkimised.

Käitise tegevuse aruande esitas töölisvanem Karulaas, konstateerides, et möödunud tegevusaastal käitis on töötanud rahuldava kasuga. Tööliste palku on möödunud aastal tõstetud keskmiselt 10%. Käitise tööolud on üldiselt rahuldavad ka eelolevaks hooajaks, küll võib aga seisak töös ette tulla just selle tõttu, et tehakse takistusi materjalide sisseveoks. Hooajatööde algul on lubatud kõikide aastate eeskujul ka käesoleval aastal tööliste palku revideerida.

Tööliste üldkoosolek, aruande käitise tegevuskava kohta ära kuulanud, võtab selle teadmiseks ja volitab töölisvanema Karulaasi juhatuse ees esinema ettepanekuga, et palkade revideerimise õige peatselt läbi viiakdas ja palku tõstetaks, vastavalt elukalliduse tõusule ja arvestades tööliste töövõimet, arvates 1. maist s. a. Eelnimetatud ettepanek võeti vastu ühel häällel.

Töölisvanem tööliste ettepanekut juhatusele esitades sai viimaselt lubaduse, et tööliste palku tõstetakse: kõrgemapalgalistel, kes saavad üle 50 sendi tunnis — 1 sent tunnis; 2) keskmisepalgalistel, kes saavad alla 50 sendi tunnis — 2 senti tunnis ja 3) vähe-mpalgalistel, kes saavad alla 30 sendi tunnis — 3 senti tunnis. Eelnimetatud palgakõrgendus astuvad jõusse 1. juunist s. a.

Mitmesuguste läbirääkimiste all tõsteti üles küsimus ületundide tasu väljamaksmise korra kohta, kusjuures vastu võeti järgmine otsus: Tööliste üldkoosolek küsimust ületundide väljamaksmise korra kohta läbi arutades leidis, et praegune ületundide väljamaksmise kord edis raha (avansi) mõel ei ole töölisile vastuvõetav. Otsustati nõuda, et ületundide eest tasumine sünniks igal palgapäeval ja et tasu kantaks ka vastavalt palgaraamatusele. Edasi leiti, et tööstusõpilaste kohta kehtivaid seadusi ei täideta korrapäraselt. Juhiti juhatuse tähelepanu sellele ja nõuti seaduse täpset täitmist, kusjuures õpilasele määratakse kindel õppeaeg ja igal õppeaastal ette nähtaks kindel palgakõrgendamise norm.

Lõpuks andis töölisvanem R. Karulaas, kes on ka Tööliskoja liige, ülevaate koja

tegevusest, kusjuures ühel häälel vastu võeti alljärgnev ettepanek: Töölise üldkoosolek, ära kuuulanud seletuse Tööliskoja tegevuse kohta, kiidab heaks koja tegevuskava ja soovib, et koda oma senist energilist tegevust ka edaspidi jätkaks, mis on kasuks kogu tööliskonnale.

E. T. K. metallikätise

töölise üldkogu koosolekul 27. aprillil 1936. a., Koplis, mida juhatas L. Konga, kõneles peasekretär I. Rebane kutseühinguist ja organiseerimisest. Koosolekul otsustati esineda kätise juhatuse ees palgakõrgenduse nõudega, kuid tööüli mitte alustada, vaid püüda asja lahendada rahulike läbirääkimiste teel. Koosolekul kurdeti, et töö organiseerimine kohati jätab soovida.

A.-S. Eesti Destillaadi

töölistel on raskusi palgasaamisega. Mitme nõudla palgad seisavad sees ja kätise juhatuse ei ole raskuste tõttu suuteline neid välja maksma.

Uusi „vägitegusid“ Lutheris.

Kätise juhatuse on pärast R. Koppelmani vallandamist proovinud oma jõudu valimiskomisjoni liikmete kallal, nimelt on ta neile töölepingud üles ütelnud. Hiljem, kui töölised juhtisid juhatuse tähelepanu sellele, et valimiskomisjoni liikmeid, niikaua kui komisjoni oma tegevust pole lõpetanud, nii lihtsalt ikkagi vallandada ei saa kui kätise juhatuse seda tegi, annuleeriti küll ülesütlemine, kuid hoiatati, et nad ikkagi vallandatakse pärast seda, kui asi Riigikohtus on lõplikult lahendatud. Rahuldust otsis aga kätise juhatuse uude tööliskoogu valitud töölise Venderi vallandamisega, sealjuures isegi mitte kinni pidades seaduslikust ülesütlemise tähtajast. 9. mail kell 11 tekkis poole tunni teiseks protestiks Venderi vallandamise vastu. Seisakust võtsid osa kõik tiserid, poleerijad ja sadulsepääd. Kuna töölisvanemate ja teadlikumate töölise ebaõiglasel vallandamisel Lutheris on tekitanud tõise rahulolematuse. Selles asjas käis Tööliskoja esimees J. Kurvits koos peasekretär I. Rebasega sotsiaalministri jutul, kes lubas vabrikku direktori enda juure kutsuda.

Aeg oleks lõpetada selle kätise muuastest juhtide töölise õigusi ignoreeriv ja provotseeriv tegevus.

Tekstiiltööstuses kasvab tööpuudus.

Tallinna tekstiiltööstusist jääb maikuus seisma „Tekstilaana“, kus töötab 56 töölise. Kätise seismajäämine olevat tingitud valmis- saaduste turustamise raskustest. Kätise lõplikult tegevust ei katkesta. Sügise poole tahetavat kätist uuesti käima panna. Teistes kätistes olevat tööolud enam-vähem rahuldavad. „Balti Puurviljas“ tulevat kuujajaline tööseisak. „Rauaniidis“ on kõikides osakondades tööaega lühendatud. „Toferi“ vabrikus on lubatud 4 teljel tööajale 15% ja 3 teljel tööajale 10% palgakõrgendust.

„Ginovkeri“ töölise koosolekult.

„Ginovkeri“ rohkearvulise töölise üldkogu koosolekul kõneles Eesti Trükitöölise Liidu sekretär A. Offenbach kutseühinguist ja organiseerumise vajadusest, tuues näiteid sise- ja välismaalt. Kõneleja soovitas kõikidele töölisele koonduda oma kutseühingusse. Kõnelejal jagati ohtrasti kiitust.

„Sirena“ üldkoosolekult.

A.-s. „Sirena“ tubakatehase töölise üldkoosolekul seati töölisvanema kandidaatideks Anna Kuusmaa ja Anatoli Damaškin, senine töölisvanem. Kätises töötab 55 töölise ja tööd on vähevoitu, kuid vallandatud töö vähesuse pärast kedagi ei ole. Töötatakse normaaltööajaga. Koosolekut juhatas A. Kuusmaa ja protokolllis A. Sepp.

A.-S. Iimarise

uude tööliskoogu valiti E. Petree, E. Seiten ja B. Bader.

Viljandis

Viljandi tööliskond palgatõusu ootel.

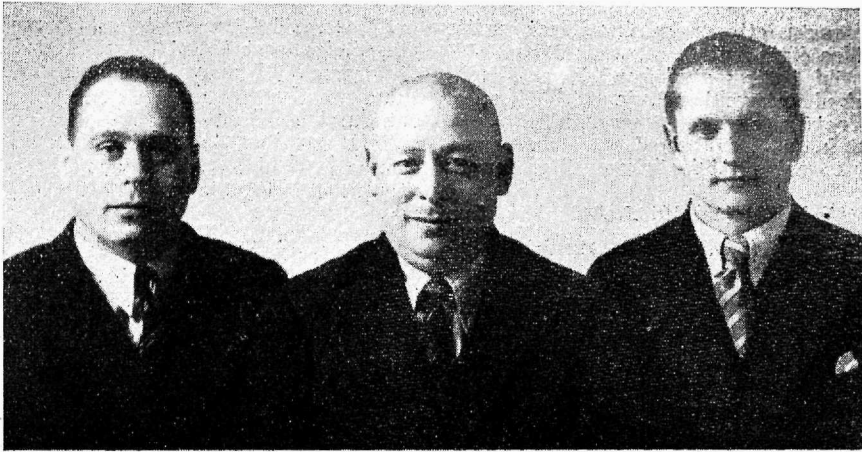
Viljandi linna kätistes on võrreldes teisi suuremaid kätisi odavad palgad, mis on alla igasugust elatismiinimumi. Palkade odavus annab end teravasti tunda a.-s. Linnavabrikus, kus on 200 töölise. Suurem osa naised saab päevas 8 tunni eest kõigest 1,28 kr. Vabrikus puudub tööliskoogu ja selle pärast on palganõuded, mis isegi 100 allkirjaga saadeti kätise juhatusele, jäänud tähelepanemata. Et elukallidus järgest tõuseb, siis on see kätise tööliskonna jälle liikuma pannud. Aprillikuu lõpul käis ka Tööliskoja nõunik A. Renning koha peal olukorda uurimas, mille tulemuseks on, et katsutakse koha peal Tööliskoja ja kutseühingute tegelaste kaasabli seisukorda hõkka lahendada.

Hoffi karusnahatööstuses tõstis tööandja töölise palgu s. a. aprillikuu 7½% tingimusega, et töölised ei valiks töölisvanemat, milleks oli juba tehtud eeldused.

Ka Viljandi linna ehitustööstuslikus kätises on lihttöölise palgad odavad, mis põhjusel maikuu algul kätisest lahkus üle 10 töölise. Lihttööline saab tunnis 22 senti. Töölise esindus käis selles asjas linnavalitsuses läbi rääkimas. Lubati 2—3 senti tunnis juure, kui võimalik. Siiski mingit kindlat lubadust ei antud. Praegu valitseb ka kätises tööliskoogu ja kätise juhatuse vahel arusaamatusi, mis on tingitud ühe linnanõuniku omapärasest arusaamisest tööliskonna asutustest.

Veinivabrik „Alko“ töölised saavad 16—25 senti tunnis. Nad on algatanud palganõudmist ja on asunud töölisvanema valimiseks eeldused tegema.

Samuti on palgad odavad teistes kätistes. Ainuke kätis, kus tõsteti palga, ilma et töölised oleksid saanud ise selleks algatust teha, on Viljandi maavalitsuse teedetasak, kus lihttöölised saavad 27 senti tunnis. Tööline.

A/S. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonna tööliskogu.
Vasakult: R. Tarlap, A. Kaar ja A. Kosk.

Sindis

Tööpuuduse tont

kolitab Sindi tööliskonda ikka enam ja enam. Kaleviosakonna töölised, kes tulikahju tõttu jäid tööta, on osaliselt juba tööl, kuid tööta on veel saja töölise ümber. Nüüd aga puhkes a.-s. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonnas vallandamine. Kas on see tingitud töö vähesusest või muudest põhjustest, on koha peal teadmata. Vaevalt oli vabastatud 30 töolist, kellele lepingu lõpetamine 19. märtsil sisse kirjutati, kui juba 9. aprillil esitati jälle uus nimekirj, mille järgi vallandatakse 36 töolist. On kuulda, et vallandamised veelgi jätkuvad. Ka ehitus- ja remondijaoskonnast vallandatakse 16 töolist, nagu käitise juhatus poolt teatati. 27. aprillil teatati tekstiilkäitise tööliskogule, et lähemal päeval öeldakse üles siitsijaoskonnas 53 töölisele. Iga aasta samal ajal oli ikka töolist juurevõtmine, nüüd aga on vallandamised. Arvatavasti on suurearvuline välismaa tekstiilkaupade sissevedu töövähesuse üheks suurimaks põhjuseks tekstiilkäitistes. Viimasel ajal on kodumaa riide kvaliteedis märgata paranemist, kuid ikkagi vähe. Välismaa riidega võrreldes on kodumaa oma märgatavalt halvem. Ajal, kus töötute arv järjekindlalt tõuseb, tuuakse Poolast sisse põllutöölisi. See veel ei teeks olukorda Sindis raskeks, kui mitte põllumehed ja nende lapsed, ja isegi ainukesed lapsed, ei kipuks vabrikuisse tööle. Perepojad-tütred võtavad kauaaegseilt tekstiiltöölisilt töö, teiste sõnadega, nende eluütlpidamise võimalused. Paljud vanemad töölised on oma eluaja teinud vabrikus tööd ja neil on raske, isegi võimatu minna põllutööle. Sindi käitises töötab kohamannik, kelle koht on rendil, ja talulapsi, kelle vanemad ei suuda kohti pidada ja pakuvad neid rendile. Süüdistatakse põllutöölisi, et need kergema elu otsimisel põgenevad linnadesse, kuid siin annavad peremehed ja nende lapsed ise eeskuju. Tööliskogu juhtis käitise juhatuset tähelepanu säärasele väärnõuetele, kuid see ei annud tulemusi.

Raske hoobina tabas Sindi tööliskonda teade a.-s. A. M. Lutheri tööliskogu ja Tööliskoja liikme R. Koppelmanni vallandamisest. See tekitas tõsist ärevust ja pahameelt. Sindi tööliskond esitas nõukogude kaudu valju protesti härra sotsiaalministrile ja palus tühistada R. Koppelmanni vallandamise. Ka palus ta tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse kiiret muutmist Tööliskoja poolt esitatud seaduseelnõu kohaselt. Tööline.

Ellamaal

Ellamaa turbakäitise.

Ellamaa käitise käitiskogu esitas kevadepühiks kingi saamise palve käitise juhatajale, millele ka vastu tuldi. Pühade toetusraha said kõik, kes 1 a. tööl olid olnud. Töökoja ja jõujaama tööliskond sai kr. 15.— ja raba- ning lihtajatöölised kr. 10.—. Erilist rõõmu valmistas perekonnanimisile asjaolu, et ka lapsi peeti meeles ja anti toetust iga lapse kohta kr. 10.—. Toetusraha võeti vastu tänuhulga, kuid oli kuulda nurisemisi, et miks ei arvatud raba- ja lihtpäevatöölisi töökoja ja jõujaama töolistega üheväärseks, kuna esimeste teenistus on niigi väike.

Ellamaa käitise tööliskogu volituse aeg saab täis 7. VIII s. a., kuid et siis on just suvine hooaeg, kus on väga palju hooajatöölisi, keda valimiste läbiviimiseks on õige raske kokku saada, peeti valimiste-eline üldkogu koosolek 8. IV s. a. Töölisi oli nimekirjas 176, neist 3 alaealist õpilast. Koosolekust võttis osa 90 töolist.

Koosoleku avas tööliskogu esimees, kes andis ka lühikese ülevaate senisest tööliskogu tegevusest, millest nähtub, et vähe esitatud nõudmistest on kuidagi lahendatud, kuid väga palju on veel jäänud lahendamata.

Koosoleku juhatajaks valiti H. Jännes ja protokollijaks K. Tiit.

Valiti 9-liikmeline valimiskomisjon ja seati üles 9 tööliskogu kandidaati. Et ära hoida väga suurt häälte killunemist, võttis

koosolek vastu ettepaneku kandidaate mitte rohkem üles jätta kui 8. Seega langes hääletamise läbi 1 ülesseatud kandidaat välja.

Valimised toimusid 23. ja 24. IV s. a. Valituks osutus ainult 2 kandidaati — O. Tisler 102 h. ja J. Offenbach 89 h., mõlemad endised. 1 senine töölisnõukogu liige langes välja.

Järelevalimised toimusid 30. IV s. a., kus valiti 1 tulevane töölisnõukogu liige, K. Tiit, 113 h. ja 3 kandidaati.

Valimistest osavõtt oli elav, mis on väga rõõmustav näide sellest, et töölised oma scaduslike asutusi oskavad küllalt hinnata.

Pärnus

Pärnust.

1. mail peetud töölisanemate ja kutseühingute esindajate koosolek oli üks sisukaimaid, mis üldse viimasel ajal Pärnus on peetud.

Aruandeist töökohtadelt selgus, et Pärnu peatööala, nimelt saeveskitöö, on tänava vähenenud ligi poole võrra, võrreldes möödunud aastat. Tööd ei alustanud üldse kaks suuremat saeveskit, nimelt „Lennok“ ja „Niidu“. Kuna saeveski töölised on koht peal võrdlemisi hästi organiseeritud, on ka käesoleval hooajal võimalik olnud mõnes käitisel tunnitasisid 2—5 senti võrra suuredanda.

Ehitustöö alal ja mööbelseppadele on tööd rohkesti, tunnitasis aga võrreldes viimaseid aastaid, on isegi vähenenud. Jalatööde valmistajail töö iga aastaga väheneb, sest vabrikud võtavad selle endale. Nahaparkimisvabrikud töötavad aga täie koormatusega. 1. mail lõppes kollektiivieping. Esitati uus leping 10% hinnakõrgendusega.

Pärnu ühishalgelkassa tegevusest kõneles esimes A. Elend. Ettekannet kuulati suure huviga. Ettekanne ära kuulatud, võeti vastu resolutsioonid, et Pärnu ühishalgelkassal lubatagu avada oma apteek, nii nagu see on teistes suuremates Eesti linnades, ja et ühendataks Eesti Töölise Kinnitusühisuse haigekassadega. Pärnu haigla kohta võeti seisukoht, et peaks kiiremas korras võetama haigla teenistusse üks kirurg ja parandatama olukorda sünnitusosakonnas. Lõpuks otsustati teha ettepanek töölisanemate konverentsile, et Pärnu korraldataks eeloleval suvel töölisanemate ja kutseühinglaste suvepäevad. Viimasel ajal on Pärnus hakatud praktiseerima moodust, kus töö antakse välja hankijale. Nii on seda teinud Eesti Metsatööstus, kus laudade kappimine anti ettevõtjale,

mille tagajärjel maksetakse tänava standardi kappimise eest kr. 4.50 möödunud aasta kr. 5 asemel. Linnavalitsus kavatses samuti tänavate korrashoiu välja anda ettevõtjale, hoolimata sellest, et just sel tööl töötavad paljud suurte perekondadega isad ja emad ja ka üksikud vanemad inimesed, kes selle töttu paratamatult peavad pöörduma linnavalitsuse hoolekandeosakonna poole. Tööliskonnale arusaamatuks jääb vaid see, kelle huvides see kõik sünnib.

Vastuvõetud resolutsioonide esitamiseks sotsiaalministrile valiti kolmeliikmeline delegatsioon.

Töölise.

Tekstiiltöölised organiseeruvad.

1. mail peeti tekstiiltöölise organiseerimise koosolek. Koosolekul otsustati asutada Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Pärnu osakond. Selleks otsustati kokku kutsuda uus koosolek 8. mail, kus valitaks ka juhatus ja koostataks lähem töökava.

R. P.

Kohtlas

Goldfieldsi käitise

Üldkogu koosolek toimus 25. aprillil. Töölisnõukogu andis seletusi läbirääkimiste kohta käitise juhatajaga palgakõrgenduste asjus. Kuna käitise juhataja ettepanek preemiasüsteemi sisseadmiseks oli nõukogu poolt tagasi lükatud, nõustus käitise juhatus töstma allmaa kaevandustöölise tükkitööhinda 4% ja pealmaa kaevanduses osas karjeerides kantmeetri hinda 5 senti. Olivabriku vahestöölise tunnipalku tõstetakse 1—5 snt. tunnis, välja arvatud mõned üksikud töölised. Lubatakse vabriku tükkitööhindu ümber korraldada teenistuse töstmise suunas 5—8%. Päevatöölise palku kaevandustes lubati tõsta ühel alusel vabrikutöölisega.

Üldkogu ei jäänud 4% palgakõrgendusega, samuti ka kavatsedud preemiasüsteemiga rahulle, muudes osades aga leppis käitise juhatusse pakkumisega. Töölisnõukogule tehti ülesandeks jätkata läbirääkimisi, püüdes palgakõrgenduse alla viia ka naistöölise ja veomeeskonda. Pealeselle algatati koosolekul rida küsimusi, muude hulgas tehti töölisnõukogule ülesandeks võtta enda peale spordiringi organiseerimine.

Järgneval läbirääkimistel tööandjaga ei tulnud viimane töölise nõudmistele enam vastu, oli aga nõus seadma tükkitöö arvestamise allmaa kaevandustes õiglasemale alusele (ruutmeeter senise jooksu meetri asemel) ja töstma vagonettide hinda 5—10 senti võrra tunnis.

Mitmesugust

Töötülid

Pärnu sadamatöölise palgad tõusid 10%.

Pärnu sadamatöölised esitasid stevidoridele palganõudmise 20—30% ulatuses. Töötingimustes taheti aluseks võtta Tallinnas kehtivaid kokkuleppe määrusi. Kuna oma-

vahelistel läbirääkimistel ei saavutatud kokkulepet, sõitis töötülid lahendamise komisjon kohtale. Komisjoni ei saavutanud kokkulepet, mille järele määrati töö- ja palgaolude selgitamiseks ning nende võrdlemiseks Tallinna sadamaga ekspertideks Tallinna börsi- ja sadamaartelli vanem Ed.

Riisman ja Tallinna Sadamatöölise Ametiühisusest A. Offenbach.

Komisjoni sundotsuse järgi tõsteti alates 5. maist Pärnu sadamatöölise palku keskmiselt 10%. Üksikutele tööaladel, nagu soolal töödel, on tõus suurem — kuni 30%, teistel jälle vähem.

Töökorraldused jääd kehtima peamiselt eelmise aasta kujul, välja arvatud vintsimehi puutuv osa. Otsuse järgi saavad vintsimehed poole päeva palga, kui nad on töötanud päevas alla 4 tunni. Kui nad töötavad üle 4 tunni, maksetakse neile terve päeva palk.

A.-S. „Ilmarise“ töötüli.

on antud sotsiaalministri poolt töötülide lahendamise komisjoni. Lepitus komisjonis ei õnnestunud.

Eesti Esimese Põlevkivitööstuse

töötüli sotsiaalminister ei annud töölistele streigivabadust, vaid andis töötüli otsustada komisjoni, komisjoni teises koosseisus. Teises koosseisus komisjon otsustas tõsta kõiki 27. märtsil 1938. a. kehtivaid aja- kui ka tükitöö tasunorme vähemalt 5 protsenti. Otsus jõustub 15. mail ja kehtib 2 kuud.

Kave

töötüli tehtud otsust ei ole sotsiaalminister kinnitanud tööandja protesti tõttu, vaid on annud selle lahendada töötülide lahendamise komisjoni, komisjoni teises koosseisus. Lepituskatse siin ebaõnnestus.

Balti Puuvilla

töötüli sotsiaalminister samuti ei kinnitanud tööandja protesti tõttu komisjoni otsust, vaid andis selle lahendada komisjoni, komisjoni teises koosseisus. Lepituskatse ebaõnnestus ka komisjoni teises koosseisus.

Kaplani rätsepakäitistes

Tartus tekkinud töötülid on antud sotsiaalministri poolt komisjoni lahendada.

Töötülide lahendamise komisjon esimeheta.

Prof. A. Piip, töötülide lahendamise komisjoni senine esimees, on omal palvel vabastatud ametist, arvates 5. maist. Kes saab uueks komisjoni esimeheks, on seni teadmata. Teatavasti lahkus omal soovil ka komisjoni esimehe asetäitja rektor Kogermann, kelle asemele Vabariigi President nimetas Tartu ülikooli käitismajandusteaduse professori E. Poomi.

Kutseühingutest

Meresõidus tunnustati kutseühinguid.

Palgad tõusid 5—10 kr. kuus.

Eesti laevaomanike ja meremeeste ühingu ning juhtkonna organisatsioonide vahel kestsid pikemat aega läbirääkimised töö- ja palgaolude korraldamiseks rahuliku kokkuleppe teel. Läbirääkimiste tulemusena saavutatigi kokkulepe, mis haarab kõiki meremehi, välja arvatud need, kes sõidavad purjelaevadel, mootorpurjekail ja aurikul, mille suurus on alla 300 br.-reg.-tonni.

Uus kokkulepe jõustus 1. maist s. a. ja kehtib 1. aprillini 1939. a. Esimest korda meie meremeeste palgade korraldamisel võeti kokkuleppesse punkt, mille järgi kokkulepe kestab automaatselt edasi ühe aasta, kui kumbki pool lepingut 2 kuud enne tähtaja lõppu üles ei ütle.

Kuna käesoleval aastal oli laevaomanike ja meeskondade vahel palju arusaamatusi Hispaania sõitude suhtes Vahemerel, siis võeti lepingusse punkt, mille järgi kõik tekkivad lisatasude nõudmised lahendatakse laevaomanike ja meremeeste kutseühingute vaheliste läbirääkimiste teel. Sellane kokkulepe hoiab tulevikus ära anarhilised esinemised üksikutes laevades.

Meremeeste tööoludesse puutuv as ja jäid kehtima eelmise aasta tingimused. Palgad tõusid keskmiselt 5—10%. Kõikide esimeste tüürimeeste ja esimeste mehaanikutega, 2. tüürimeeste ja 2. mehaanikute palku suuremates laevades tõsteti 10 kr. võrra kuus. Keskmistes laevades tõsteti 2. tüürimeeste ja 2. mehaanikute palku 7 kr. kuus. Kõigi 3. järgu tüürimeeste ja 3. järgu mehaanikute ning 2. järgu tüürimeeste ja 2. järgu mehaanikute palgad väiksemates laevades tõusivad 5 kr. kuus.

Teki- ja masinameeskonna palku tõsteti kõikides liikides 5 kr. kuus.

Uued palgad kujunevad kaugesõidus järgmiselt: tüürimeestel 135—200 kr. kuus pluss laeva toit, mehaanikul 150—260 kr. kuus pluss laeva toit, pootsmanil 100 kr., puusepal 100 kr., vanemmadrusel 77 kr., nooremadrusel 65 kr., kütjal 82 kr. ja trimmeril 60 kr. kuus pluss laeva toit.

Ligisõidus on meeskonna palgad: pootsmanil 70 kr., puusepal 70 kr., vanemadrusel 65 kr., nooremadrusel 50 kr., kütjal 65 kr. ja trimmeril 45 kr. kuus. Kuupalgale antakse lisaks laeva söök. Laeva söögi sisseadmiseks on eesti meremehed võidelnud ligi paarkümmend aastat. Alles möödunud aastal õnnestus Eesti Meremeeste Ühingul saavutada oma kauaaegne siht — laeva söök. Laeva söök antakse peaaegu eranditult kõikides meresõidu-riikides.

Meremeeste organisatsioon on seni pidevalt kasvanud ja koondab peaaegu kõik vanemad kutselised meremehed enda ümber. Ühingusse kuulub nüüd nii teki- kui ka masinameeskond, kuma paar aastat tagasi olid teki- ja masinameeskonnal iseseisvad kutseühingud.

Raudteelased uut keskorganisatsiooni asutamas.

Tööliste nõuded sotsiaalpoliitilisel alal.

Raudteelaste Kodus peeti hiljuti raudteelaste kongress, kus otsustati organiseerida kõik raudteelased ühisesse tsentraliseeritud ühingusse. Raudteelasil oli seni kümme konda iseseisvat kutseorganisatsiooni. Möödunud aastal muudeti kontorijõudude kutseühingu põhikirja, mille järgi nüüd on võimalik koondada kõiki raudteelasi ühisesse perre, hoolimata nende teenistuslikust erinevusest.

Kongressi juhatajad A. Silber ja J. Rukki, protokolliisid J. Idla ja E. Paju. Varanduse seis endisel ühingul oli 5.439,30 kr., millest matusefondi kuulub 2938,09 krooni. Aasta jooksul on maksetud matusekassast toetust 1200 kr. suuruses. Igal surmajuhitud maksetakse liikme omastele 200 kr. toetust.

Kongressil vastuvõetud resolutsioonides otsustati nõuda kutseühingule raudteelaste esindamise õigust valitsusasutuste juures. Igale raudteelasele nõuti tasuta korterit või selle asemel korteriraha andmist. Teenijaile, kes töötavad kohtades, kus kulub palju riiet, tuleb anda vastavad kaitseriided.

Raudteede eripõhikirja alusele viimises asuti seisukohale, et raudteeteenijad ja -töölised peaksid ka edaspidi jääma igal juhitud riigitööliseks ja -teenijaks. Nende kohta peaksid kehtima kõik praegused ja tulevikus riigitöölise ja -teenijate kohta kehtimapaandavad seadused ja määrused.

Kui aga uue raudtee valitsemise põhimääruse kehtimapanemisega raudteeteenijad ja -töölised siiski peaksid eralduma teistest riigiteenijatest ja -töölisest siis peaks raudteelaste kutseorganisatsioonide esindajate osavõtul välja töötatama ja seaduseandlikul teel kehtima pandama raudteeteenistuse seadus, mis haaraks raudteeteenijate ja -töölise kohta kõiki küsimusi majanduslikult, õiguslikult ja sotsiaalkindlustuse alalt.

Kõigis raudteelasi puutuvais küsimusis peaks võimaldatama raudteeteenijate ja -töölise esindusele kaasarääkimise õigus. Nende küsimuste arutamisel raudtee nõukogus peaks võimaldatama teenijate ja -töölise esindusele osavõtt nõukogu istungeist.

Kongress tegi juhatusel ülesandeks puhkekodu asutamise võimaluste selgitamise.

Kongress valis uue keskkororganisatsiooni juhatusse: V. Rutnik, J. Idla, J. Rukki, A. Liiv, J. Antton, E. Teras, A. Väljar ja revisjonikomisjoni: K. Traks, J. Jakobson ja J. Sirel.

Väljavedajate palgad pagaritööstuses tõusid.

Eesti Toidu- ja Maitseainete Ametiühisuse poolt algatati mõni aeg tagasi aktsioon palgade tõstmiseks.

Tööandjate poolt on töölisele osaliselt vastu tulnud. Üldisi läbirääkimisi töösturitega ei õnnestunud korraldada, kuid üksikud töösturid on paliku tõstnud ja palgavõitlus kestab praegu üksikute käitiste viisi edasi, kusjuures töölised kokkuleppe mittesaavutamisel tahavad alata töötüli seaduses ettenähtud korras. Töölise nõudmisteks on: 4-kg leiva küpsetamise eest 5 senti ja 2-kg saia või sepiiku küpsetamise eest 5 senti.

Väljavedajad nõudsid 1 kroon päevas põhipalka ja 5% läbimüügist ja nad on seda saanud peaaegu kõikides käitistes.

Meeste laagritöö rätsepade palgaolusid parandamas.

Tallinna rätsepätöölise kutseühingu korraldusel peeti ülelinnaline Tallinna meeste

laagritöö alal töötavate rätsepate koosolek, kus kaaluti palgaoludega ühenduses olevaid küsimusi ja valiti eriline organiseerimistoimkond, kuhu valiti A. Tint, K. Egeeder, K. Pajula ja J. Arumets.

Pottsepad nõuavad 10% palgakõrgendust.

Ülelinnalisel pottseppade koosolekul otsustati nõuda tööandjailt möödunud aastate palgade tõstmist keskmiselt 10% võrra ja kollektiivlepingu sõlmimist kutseühinguga. Kutseühingu juhatusel poolt tehti tööandjale vastav ettepanek, millele nad aga vastu ei tulnud, ja nüüd on antud töötüli töötülide lahendamise komisjoni lahendada.

Tallinna pottsepad on igal kevadel pidanud palgavõitlust, kuna tööandjad hooaja möödudes on asunud kokkulepitud paliku vähendada.

Metallitöölise koosolekult.

Tallinna Metallitöölise Ametiühisuse üldkoosolekul ettekantud aruandest selgus, et ühingu liikmete arv on viimasel tegevusaastal kasvanud ligi 500-ni, kuna ühingu liikmete arv on seni püsinud juba pikemat aega kodukorra takistavate määruste tõttu 150 ümber. Möödunud aastal muudeti kodukord veidi paindavamaks.

Nõuandenurk

KÜSIMUS 15: Kas töölisnõukogu liikme eritasust tööandja on õigustatud kinni pidama haigekassamaksu ja kas töölisnõukogu liikmel on sealjuures ka õigus saada haigusabiraha töölisnõukogu liikme eritasult?

VASTUS: jaatav.

Töölisnõukogu liikme eritasu on paliku ja kuna haigekassa liikmemaksu maksetakse palgalt, siis tuleb haigekassa liikmemaksu tasuda ka töölisnõukogu liikme eritasult. Abiraha asendab paliku ja seda maksetakse vastavalt palga, teenistuse suurusele. Sellejuures tuleb haigusabiraha maksmisel arvestada ka töölisnõukogu liikme eritasu.

KÜSIMUS 16: Kas saab kutseühing alustada töötüli.

VASTUS:

Kutseühing saab töötüli alustada ainult teatud juhtudel ja nimelt nendes käitistes, mille kohta ei ole kehtiv Tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seadus, s. t. alatistes tööstuslikes käitistes, kus töötajad alla 25 töölise, või mittetööstuslikes käitistes. Selleks, et kutseühing võiks alustada töötüli ja töölise esindada ka töötülide lahendamise komisjonis, on vajalik, et töölised käitiste kaupade annaksid kutseühingule selleks kirjaliku volituse, kusjuures volitus loetakse kehtivaks siis, kui sellele on alla kirjutatud vähemalt 50% käitiste töölisest. Töölise allkirjad volitused peavad olema tõestatud kas tööandja, tööandja asetäitja, tööinspektori, valla-, alevi- või linnavalitsuse, notari või Eesti konsuli poolt. (Töötülide lahendamise seadus § 2 — III lõige.)

I. Rebane.